

VANTAAN KAUPUNGIN KONSERNISTRATEGIA

Kaupunginvaltuuston 17. päivänä joulukuuta 2012 hyväksymä.
Voimassa 1.1.2013 alkaen.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	4
1.1 Konsernistrategian tavoite ja tarkoitus	4
1.2 Konsernin määrittely	4
1.3 Kaupungin edunvalvonta	6
1.4 Konsernin kehittämisen tavoite	6
2. Omistajapolitiikka	7
2.1 Omistajapolitiikan lähtökohdat	7
2.2 Kaupungin omaisuuden hallinta	7
2.2.1 Kaupungin suoraan omistama kiinteä ja irtain kiinteistöomaisuus	8
2.2.2. Kaupungin hallitsema muu irtain omaisuus	8
2.2.3 Nettobudjetoitu yksikkö	8
2.2.4 Liikelaitos	9
2.3 Kaupungin organisaation ulkopuolinen toiminta	10
2.3.1 Osakeyhtiöt	10
2.3.2 Kuntayhtymät	10
2.3.3 Muut yhteisöt ja yhteistyömuodot	11
2.3.4 Muut tuotantotavat	12
2.4 Omistuksesta luopuminen	12
3. Kaupungin sijoitus- ja rahoitustoiminnan periaatteet	13
3.1 Yleistä	13
3.2 Sijoitustoiminta	13
3.2.1 Kaupungin toimialaan liittyvä sijoittaminen	14
3.2.1.1 Sijoittaminen tytä- tai osakkuusyhteisöön	14
3.2.1.2 Muut sijoitukset	15
3.2.1.3 Pääoman tuottovaatimukset ja muut tavoitteet	15
3.2.1.4 Toimialasijoituksilta edellytettävät tuotot	15
3.2.2 Kassavarojen sijoittaminen	15
3.2.2.1 Kassavarojen lyhytaikainen (alle vuosi) sijoittaminen	16
3.2.2.2 Kassavarojen pitkäaikainen (yli vuosi) sijoittaminen	16
3.2.3 Tytär- ja osakkuusyhteisöjen oma sijoitustoiminta	16
3.3 Rahoitustoiminta	17
3.3.1 Rahoitustoiminnan lähtökohdat	17
3.3.2 Rahoitus- ja korkoriskin hallinta	17
3.3.3 Tytär- ja osakkuusyhteisöjen rahoitus	17
3.3.4 Korkojen verovähennysoikeuden rajoitus	18
3.4 Takaukset	19
3.4.1 Tytäryhteisöjen lainojen takaaminen	19
3.4.2 Osakkuusyhteisöjen ja kuntayhtymien lainojen takaaminen	20
3.4.3 Muiden yhteisöjen lainojen takaaminen	20
3.4.4 Tytäryhteisöjen antamat takaukset ja vakuudet	20
3.4.5 Tilintarkastajan lausunto	21
4. Konserniohjeet sekä johtamisen ja hallinnon keskeiset periaatteet tytäryhteisöissä (Corporate Governance)	21
4.1 Kaupungin konserniohjaus	21
4.2 Tytäryhteisöjen toiminnallinen ohjaus	22
4.2.1 Toiminnan ja talouden suunnittelu	22
4.2.2 Toiminnan ja talouden seuranta	23
4.2.2.1 Seuranta	23
4.2.2.2 Omistajan ennakkosuostumuksen hankkiminen	24
4.2.2.3 Raportointi kaupungille	25
4.2.2.4 Sitovien tavoitteiden toteutumisen arviointi	25

4.3 Tytär- ja muiden yhteisöjen päätöksenteon ohjaus	26
4.3.1 Hyvä hallinto- ja johtamistapa.....	26
4.3.2 Lahjonnan vastaiset periaatteet	26
4.3.3 Yhteiskunta- ja tilaajavastuu.....	27
4.3.4 Edustajille ja jäsenille annettavat menettelyohjeet	28
4.3.5 Edustajien ja jäsenten velvollisuudet	28
4.4 Yhteisön hallituksen ja muiden toimielinten valinta.....	29
4.4.1 Edustajien valintaperusteet.....	29
4.4.2. Hallituksen ja toimitusjohtajan valinta ja toimikausi.....	29
4.4.3 Esteellisyys osakeyhtiössä	30
4.4.4 Osakeyhtiön hallituksen tehtävät ja työskentely	31
4.4.4.1 Hallitus	31
4.4.4.2 Hallituksen työskentely ja päätöksenteko.....	31
4.4.4.3 Hallituksen erityisvelvollisuudet	32
4.4.4.4 Hallituksen puheenjohtajan ja jäsenen tehtävät.....	32
4.4.5 Osakeyhtiön toimitusjohtajan asema ja tehtävät.....	33
4.4.6 Vastuu osakeyhtiössä	33
4.4.7 Kuntayhtymät	34
4.4.7.1 Kuntayhtymän toimielinten valinta	34
4.4.7.2 Esteellisyys kuntayhtymässä	35
4.4.8 Yhdistykset ja säätiöt	35
4.4.8.1 Esteellisyys yhdistyksessä ja säätiössä	36
4.5 Yhteisön hallintoelimen jäsenelle maksettavat palkkiot.....	36
4.6 Yhteisön kirjanpidon järjestäminen ja konsernitilinpäätös	36
4.7 Tilintarkastus ja konsernivalvonta	37
4.8 Yhteisön sisäisen valvonnan järjestäminen.....	37
4.8.1 Sisäinen valvonta.....	37
4.8.2 Valvontavastuu operatiivisessa toiminnassa	38
4.8.3 Sisäinen tarkastus	38
4.9 Henkilöstöasiat.....	38
4.9.1 Yhteisön työnantajajärjestäytyminen ja eläkejärjestelmä.....	38
4.9.2 Toimitusjohtajasopimus	39
4.9.3 Henkilöstöpolitiikka.....	39
4.9.4 Raportointi	40
4.9.5 Henkilöstöjohtamisen tukipalvelut	40
4.9.6 Muuta	40
4.10 Tytär-yhteisön hallinnointi ja yhteiset palvelut.....	40
4.10.1 Riskienhallinta ja vakuutustoiminta.....	40
4.10.2 Hankinnat	41
4.10.3 Tukipalvelujen hankinta ja lakiasiat	41
4.10.4 Toimitilojen rakennuttaminen	42
4.10.5 Viestintä.....	42
4.10.6 Muut kaupungin strategiat ja ohjeet	42

1. Johdanto

1.1 Konsernistrategian tavoite ja tarkoitus

Konsernistrategian tavoite on kehittää konsernia kokonaistaloudelliseksi, toiminnalliseksi ja hallittavaksi. Konsernistrategialla toteutetaan konserniohjausta, joka jaetaan edunvalvontaan ja taloudelliseen ohjaukseen. Edunvalvonta käsittää strategisen toiminnan, erityisesti elinkeinopolitiikan ja työllisyysasioiden hoidon ohjauksen. Taloudelliseen ohjaukseen luetaan taktinen ja operatiivinen osa konserniohjausta. Konserniohjauksesta vastaa johtosäännössä määrätty viranomaisena kaupunginhallituksen yleisjaosto.

Konsernistrategian tarkoitus on liittää konserniin kuuluvat yhteisöt osaksi kaupungin strategista johtamista niin, että varmistetaan kaupungin asettamien tavoitteiden tehokas toteuttaminen. Konsernistrategia sisältää toimintaperiaatteet, joilla johdetaan, ohjataan ja valvotaan konsernia kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi.

Konsernistrategiassa määritellään:

- **edunvalvonta**, jonka mukaisesti kaupunki toteuttaa strategista konserniohjausta, erityisesti elinkeinopolitiikan ja työllisyysasioiden hoidon ohjausta,
- **omistajapolitiikka** eli se, missä muodossa ja millä ehdoilla kaupunki voi toteuttaa palvelutuotannon edellyttämän omaisuuden omistamisen ja hallinnan (kaupungin oma organisaatio/konserniyhteisöt/muu yhteistoiminta) ja milloin kaupunki voi käyttää mahdollisuutta luopua omistuksestaan osana omistajapolitiikan toteutusta,
- **sijoitus- ja rahoitustoiminnan periaatteet**, joiden mukaisesti kaupunki sijoittaa pääomaa ja kassavaroja palvelutuotannon edellyttämän omistajapolitiikan toteuttamisen vaihtoehtoihin, ja
- **konserniohjeilla** ne periaatteet ja yhtenäiset toimintatavat, joita kaupunki ja kaupunkikonserniin kuuluvat yhteisöt ja niissä toimivat edustajat noudattavat konsernin ja siihen kuuluvan yhteisön johtamisessa ja hallinnossa.

Konsernistrategian hyväksyy kaupunginvaltuusto. Kaupunginhallitus ja muut johtosäännöissä määrätyt päättävät kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti kaupungin omistajapolitiikan ja edunvalvonnan toteuttamisesta. Kaupunginhallituksen yleisjaoston tehtävänä on valvoa strategian noudattamista.

1.2 Konsernin määrittely

Konsernilla tarkoitetaan emoyhteisön sekä yhden tai useamman juridisesti itsenäisen yhteisön muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, jossa emoyhteisöllä yksin tai yhdessä muiden konserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräysvalta. Määräysvaltasuhde voi perustua myös siihen, että tytäryhteisöllä yksin tai yhdessä muiden tytäryhteisöjen kanssa on määräysvalta toisessa yhteisössä. Käsitteet määräysvalta sekä tytär- ja osakkuusyritys on määritelty kirjanpitolaissa.

Kuntalaissa määritellään kuntakonserni. Yhteisö, jossa kunnalla on kirjanpitolaissa tarkoitettu määräysvalta, on kunnan tytäryhteisö. Kunta tytäryhteisöineen muodostaa kuntakonsernin. Kunnan tytäryhteisöjä koskevia säännöksiä sovelletaan myös kunnan määräysvaltaan kuuluviin säätiöihin. Kirjanpitolautakunnan kuntajaoston kunnan ja kuntayhtymän konsernitilinpäätöksen laatimista koskevan yleisohjeen mukaan kunnan konsernitilinpäätökseen yhdistellään konserniyhteisöjen tilinpäätökset ja niiden kuntayhtymien tilinpäätökset, joissa kunta on jäsenenä. Konsernitilinpäätökseen yhdistellään lisäksi osakkuusyhteisöjen tilinpäätökset pääomaosuusmenetelmän mukaisesti. Jäljempänä näissä ohjeissa konsernilla tarkoitetaan kokonaisuutta, josta tulee laatia konsernitilinpäätös.

Kaupunkikonserni muodostuu seuraavasti:

1. **Kaupungin** muodostaa

- a) emo ja
- b) sen liikelaitokset.

Liikelaitokset ovat osa Vantaan kaupungin organisaatiota. Ne eivät muodosta erillistä oikeushenkilöä, vaikka niillä on oma tuloslaskelma, tase ja rahoituslaskelma. Liikelaitos on organisatorisesti kaupungin tulosalue. Liikelaitokset määritellään osaksi kaupungin nimettyä toimialaa, ja niiden toiminnasta ja toimivallasta määrätään kuntalain ohella kaupungin johtosäännöissä sekä tarkemmin liikelaitoksen omassa johtosäännössä.

Tässä ohjeessa kaupungilla tarkoitetaan kaupunkia ja sen liikelaitoksia.

2. **Tytäryhteisöjä** ovat sellaiset osakeyhtiöt, yhdistykset ja muut yhteisöt sekä säätiöt, joissa kaupungilla on yksin tai yhdessä tytäryhteisönsä kanssa määräysvalta.

Kaupungilla on määräysvalta kohdeyhteisössä silloin kun:

- sillä on enemmän kuin puolet kaikkien osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä tai
- sillä on yhtiöjärjestyksen, -sopimuksen tai niihin verrattavien sääntöjen nojalla oikeus nimittää tai erottaa enemmistö yhteisön hallituksen tai vastaavan toimielimen jäsenistä taikka enemmistö sellaisen toimielimen jäsenistä, jolla on tämä oikeus, tai
- sillä on sopimuksen perusteella edellä selostettua vastaava määräämisvalta.

3. **Osakkuusyhteisöjä** ovat sellaiset yhteisöt, jotka eivät kuulu tytäryhteisönä konserniin mutta joissa kaupungilla on merkittävä omistusosuus ja lisäksi huomattava vaikutusvalta liiketoiminnan ja rahoituksen johtamisessa. Tämä tarkoittaa 20–50 %:n omistusta osakepääomasta tai vastaavasta pääomasta tai 20–50 %:n omistusta yhteisön äänimäärästä. Samoin osakkuusyhteisönä pidetään yhteisöä, johon kaupungilla yhdessä yhden tai useamman tytäryhteisönsä taikka kaupungin tytäryhteisöllä yhdessä muiden kaupungin tytäryhteisöjen kanssa on edellä mainittu merkittävä omistusosuus tai huomattava vaikutusvalta.

4. **Muita yhteisöjä** ovat sellaiset kuntayhtymät, osakeyhtiöt, yhdistykset ja muut yhteisöt ja säätiöt, joissa kaupungilla ei ole määräysvaltaa eikä huomattavaa vaikutusvaltaa mutta joiden osakas tai jäsen kaupunki on.

5. **Alakonsernilla** tarkoitetaan kaupungin tytäryhteisön ja sen määräysvallassa olevien yhteisöjen muodostamaa konsernia.

Konsernijohtoon kuuluvat kunnanhallitus, kunnanjohtaja tai pormestari ja muut johtosäännössä määrätyt viranomaiset. Konsernijohto vastaa kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä.

Kaupungin konsernijohtoon muodostavat ne viranomaiset ja viranhaltijat, jotka esittelevät, päättävät ja toimeenpanevat konserniyhteisöjä koskevia asioita sekä vastaavat kaupunkikonsernin edunvalvonnasta valtuuston hyväksymän konsernistrategian ja talousarvion sekä johtosääntöjen mukaisesti:

- kaupunginhallitus sekä sen yleisjaosto
- lautakunnat
- liikelaitosten johtokunnat
- kaupunginjohtaja
- apulaiskaupunginjohtajat
- lautakuntien ja liikelaitosten esittelijät

1.3 Kaupungin edunvalvonta

Kaupungin edunvalvonnan lähtökohtana on, että kaupungin edustajat kaikissa yhteisöissä noudattavat kaupunginvaltuuston hyväksymiä strategisia, taloudellisia ja toiminnallisia tavoitteita sekä kaupunginhallituksen ja muiden toimivaltaisten kaupungin toimielinten ja viranhaltijoiden antamia menettelyohjeita.

Tehokkaan edunvalvonnan edellytys on riittävän aikainen tilanteiden ja mahdollisuuksien tunnistaminen sekä suunnitelmallinen ja määrätietoinen varautuminen edunvalvontatilanteisiin. Edunvalvonnalla saadaan aikaan välittömiä ja välillisiä taloudellisia vaikutuksia samalla, kun edistetään kaupungin strategisten päämäärien toteutumista.

1.4 Konsernin kehittämisen tavoite

Konsernia kehitetään siten, että valtuuston asettamat tavoitteet saavutetaan taloudellisesti ja tehokkaasti. Tämä tapahtuu kaupungin konsernijohtoon, konserniyhteisöjen sekä kaupungin eri yhteisöihin nimeämien edustajien yhteistyön ja sitouttamisen sekä onnistuneen omistajapolitiikan avulla.

Konsernia kehitetään kokonaistaloudellisemmaksi konsernirakennetta selkeyttämällä, mikä toteutetaan konserniyhteisöiden muodostaman kokonaisuuden yksityiskohtaisella analysoinnilla, yhteisöiden tehtäväalueen ja toimintaedellytysten määrittelyllä sekä tarvittaessa yhteisöitä lakkauttamalla tai fuusioimalla. Tässä tarkastelussa keskeisenä kriteerinä on huomioida konserniyhteisöiden rooli taloudellisessa mielessä osana kaupungin tuloksentekokykyä.

2. Omistajapolitiikka

2.1 Omistajapolitiikan lähtökohdat

Omistaminen ei ole kaupungin perustehtävä, vaan se on väline palvelujen järjestämiseksi. Omistajapolitiikka tukee palvelutuotannon lisäksi myös harjoitettavaa elinkeinopolitiikkaa. Kaupungin omistajapolitiikan perusteena on laadukkaiden ja edullisten palvelujen tuottamisedellytysten luominen tai riittävän tuoton saaminen kaupungin pääomasijoituksille. Omistaminen voi olla luonteeltaan myös strategista omistamista siten, että se kohdistuu omaisuuslajeihin tai kohteisiin, joista saadaan taloudellista tai toiminnallista tuottoa pitkällä aikavälillä. Strategisessa omistamisessa korostuu omistamisen elinkaariajattelu. Omistajapolitiikka ulottuu kaupungin suoran omistuksen lisäksi tytä- ja osakkuusyhteisöihin sekä sellaisiin muihin yhteisöihin, joissa kaupungilla on valvottavana taloudellisia etuja. Omistajapolitiikan piiriin kuuluu siten koko kaupunkikonsernin omaisuus omistuksen luonteesta tai organisointitavasta riippumatta.

Kaupungin toimintaa omassa organisaatiossaan samoin kuin osakkaana/ jäsenenä yksityisoikeudellisessa tai julkisoikeudellisessa yhteisössä rajoittaa kuntalaista johdettu kunnan toimiala. Kunnat harjoittavat elinkeinotoimintaa, joka palvelee kuntalaisia yleisesti. Kunnan yleiseen toimialaan kuuluva keskeinen tehtäväalue on elinkeinopolitiikka. Kunnan elinkeinotoiminta voi tuottaa myös voittoa, mutta spekulatiivinen, pelkästään voiton tavoitteluun pyrkivä liiketoiminta ei kuulu kunnan toimialaan.

Kuntalaisten yhdenvertaisuusperiaatteesta johtuu kielto antaa valikoivaa taloudellista tai muuta tukea yksityisille ilman erityisiä perusteita.

De minimis -tuella eli ns. vähämerkityksisellä tuella tarkoitetaan taloudellista toimintaa harjoittavalle organisaatiolle myönnettävää tukea, jonka kokonaismäärä jää alle 200 000 euroa kolmen verovuoden aikana. Tuen myöntämisessä noudatetaan Komission asetusta (EY) N:o 1998/2006. Kaikki julkisen sektorin myöntämät de minimis -tuet huomioidaan yrityskohtaista kokonaismäärää tarkasteltaessa. Vaikka tuen määrä jää alle asetuksen määrittelemien kynnysarvojen, tulee sen täyttää kaikki asetuksen menettelytapaedellytykset ollakseen de minimis -tukea. Komissio on määritellyt, että näin pienet tuet eivät vaikuta jäsenvaltioiden väliseen kauppaan eivätkä vääristä tai uhkaa vääristää kilpailua. Valtiontukisääntöjen ja niihin liittyvien menettelytapojen tarkoituksena onkin taata elinkeinonharjoittajille tasaveroiset toimintaedellytykset.

2.2 Kaupungin omaisuuden hallinta

Kaupunkikonsernin omaisuus on pääasiallisesti kaupungin suorassa omistuksessa. Omaisuutta hallinnoivat kaupungin toimialat.

Kaupungin omaisuuden hoidon lähtökohtana on omaisuuden kunnon ja käyttökelpoisuuden säilyttäminen ja se, että tuotantovälineet vastaavat kulloinkin ajan tarpeita.

Omaisuuden käytölle asetettavat muut kuin taloudelliset tavoitteet liittyvät esimerkiksi palvelujen saatavuuteen ja laatuun ja ne määritellään kaupungin talousarviossa ja -suunnitelmassa.

2.2.1 Kaupungin suoraan omistama kiinteä ja irtain kiinteistöomaisuus

Rakentamatonta kiinteää omaisuutta hallinnoidaan ja jalostetaan keskitetysti maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialalla. Lisäksi toimiala hallinnoi ja ylläpitää rakennettuja kiinteistöjä (ml. maapohja), huolehtii kaupungin toimitilastrategiasta sekä kaupungin toimitilojen hankkimisesta, hallinnasta, ylläpidosta ja isännöinnistä. Osa omaisuudesta hallinnoidaan sillä toimialalla, jonka tehtävälleen omaisuus keskeisesti liittyy. Tällaista omaisuutta ovat esimerkiksi kuntatekniikan keskuksen hallinnoima infrastruktuuri, Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitoksen hallinnoimat kiinteistöt sekä liikuntapalveluiden hallinnoimat liikuntatilat.

Lähtökohtana on, että kaupungin palveluverkoston kannalta merkittävä irtain ja kiinteä omaisuus on kaupungin suorassa omistuksessa. Maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimiala toimii asiantuntijana toimitila- ja tilapalveluja koskevissa asioissa ja vastaa kiinteistöjen omistamisesta, hallinnoinnista sekä tilojen ja tilapalvelujen järjestämisestä sekä niihin liittyvästä strategisesta johtamisesta.

Vantaan kaupungin suorassa omistuksessa pidetään tai kaupungin suoraan omistukseen hankitaan pääsääntöisesti seuraavat omaisuuserät:

- omaisuus, joka on välttämätön kaupungin omien toimintojen ylläpitämiseksi ja hoitamiseksi,
- omaisuus, jonka hankinta ei ole muilla keinoilla taloudellisesti perusteltua, ja
- omaisuus, jota ei voida tai jota ei tulla myymään, vaan joka säilyy suurella todennäköisyydellä kaupungin omistuksessa koko taloudellisen ja teknisen käyttöikänsä (esimerkiksi katualueet ja niillä olevat rakennelmat, puistot ja vastaavat).

2.2.2. Kaupungin hallitsema muu irtain omaisuus

Kaupungin hallitsemaan muuhun irtaimeen omaisuuteen luetaan muun muassa autot, puhelimet, tietokoneet ja muut atk-laitteet, joista kaupunki on tehnyt leasing-sopimuksia ulkopuolisten rahoittajien kanssa. Kyse on omaisuuseristä, joita kaupungin ei ole tarkoituksenmukaista hankkia suoraan omaan omistukseensa.

Omaisuuteen kuuluvat myös kaupungin käytössä olevat hälytysajoneuvot, jotka osaltaan turvaavat valmiuslaissa säädettyä poikkeusoloihin varautumista

2.2.3 Nettobudjetoitu yksikkö

Vantaan kaupunki käyttää nettobudjetointia pääsääntöisesti niiden yksiköiden kohdalla, jotka kattavat lähinnä sisäisin veloituksin pääosan kustannuksistaan. Nettobudjetointi on kaupungin sisäistä laskentaa, jossa nettobudjetoidun yksikön omaisuus on kaupungin suorassa omistuksessa, mutta siihen voidaan kohdistaa omaisuuden tuottovaatimus sisäisenä kuluna. Nettobudjetointia voidaan käyttää välivaiheena siirryttäessä liikelaitos- tai osakeyhtiömuotoiseen toimintaan. Nettobudjetoituja yksiköitä ovat esimerkiksi kuntatekniikan keskus, rakennusvalvonta, työllisyyspalvelut, musiikkiopisto, kuvataidekoulu, Helsingin seudun asioimistulkkikeskus, aikuisopisto ja Varia.

Vantaan kaupunki noudattaa nettobudjetoitujen yksiköiden kohdalla seuraavia periaatteita:

- Nettobudjetointia sovelletaan ainoastaan niihin yksikköihin, joiden taloudellista tulosta halutaan erikseen seurata.
- Yksiköllä tulee olla tuloja ja mahdollisuus omin toimenpitein vaikuttaa tuloihinsa ja menoihinsa.
- Toiminnan tuotoilla on katettava kaikki tai merkittävä osa syntyvistä kustannuksista.
- Toiminnalle asetetaan mitattavat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet.

2.2.4 Liikelaitos

Kaupungin liikelaitoksia ovat vuoden 2013 alussa Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitos, Vantaan työterveys liikelaitos ja Suun terveydenhuollon liikelaitos.

Liikelaitos kuuluu kuntalain mukaisesti kaupungin organisaatioon ja sen hallinto järjestetään johtosäännöin kuten kaupungin muukin hallinto. Liikelaitoksen talousarvio ja -suunnitelma on kaupungin talousarvion ja -suunnitelman erillinen osa. Liikelaitoksen kirjanpito on eriytettävä kaupungin kirjanpidossa. Liikelaitoksen erillistilinpäätös yhdistellään kaupungin tilinpäätöksessä. Kaupunginvaltuusto asettaa liikelaitokselle palvelutavoitteet sekä toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Liikelaitos on organisatorisesti kaupungin tulosalue. Liikelaitoksessa noudatetaan samaa sisäistä toimintapolitiikkaa kuin kaupungin muussa hallinnossa.

Liikelaitoksen tulee tulo-rahoituksellaan kattaa toimintakulunsa ja pitkällä aikavälillä myös investointinsa. Tulot voivat asiakasmaksujen lisäksi olla korvauksia jäsen- tai sopimuskunnilta taikka korvauksia kaupungin toiselta yksiköltä. Liikelaitoksen luonteeseen kuuluu siten tietty taloudellinen itsenäisyys. Kaupunki seuraa liikelaitostensa taloudellista tulosta erikseen osana kaupungin kokonaistulosta. Liikelaitoksia seurataan myös tasevaikutusten kautta.

Liikelaitosten tulee olla osa kaupungin palvelutoimintaa tai sitä keskeisesti palvelevaa tukitoimintaa. Liikelaitos sopii tilanteisiin, joissa kaupunki haluaa suoraan ohjata ja seurata toimintaa siten, että syntyvää tulosta voidaan verrata vastaavan toimialan yrityksen toimintaan. Siten liikelaitos mahdollistaa selkeiden taloudellisten tuottovaatimusten asettamisen.

Kaupunki käyttää liikelaitostamista ensisijaisesti niiden yksiköiden kohdalla, jotka myyvät tuotteitaan ja/tai palveluitaan omille ja ulkopuolisille asiakkaille mutta joiden tulos halutaan sisällyttää kaupungin omaan vuositulokseen. Sen sijaan yksikköä, jolla ei ole omia myyntituottoja, ei pääsääntöisesti muuteta liikelaitokseksi. Kaupunki voi perustaa liikelaitoksen silloin, kun se on taloudellisesti ja toiminnallisesti järkevää eli halutaan perustaa taloudellisesti eriytetty yksikkö.

Vantaan kaupunki noudattaa liikelaitosten kohdalla seuraavia periaatteita:

- Liikelaitoksella on sisäisiä ja ulkoisia myyntituloja, joihin se voi itse vaikuttaa.
- Myyntitulojen tulee kattaa toiminnan kustannukset ja pitkällä aikavälillä myös investoinnit.
- Kaupunki saa sijoittamalleen pääomalle käyvän tai muutoin määrittämänsä tuoton. Liikelaitoksen tulee toimia normaalien liiketoimintaperiaatteiden mukaisesti.
- Liikelaitoksen kassahallinta ja sijoitustoiminta hoidetaan keskitetysti kaupungin konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueella voimassa olevien johtosääntöjen määräysten mukaan.

- Liikelaitokselle ei johtosäännöissä myönnetä itsenäistä lainanottovaltuutta eikä se saa pantata omaisuuttaan. Takaussitoumuksen ja muun vakuuden antamisesta toisen velasta päättää valtuusto.

Vireillä oleva kuntalain uudistaminen toteutuessaan kaventaa kunnan toimintamahdollisuuksia liikelaitosmuodossa. Kunnan hoitaessa tehtävää kilpailutilanteessa markkinoilla sen tulisi pääsääntöisesti antaa tehtävä yhtiön, muun yhteisön tai säätiön hoidettavaksi (yhtiöittämisvelvollisuus).

2.3 Kaupungin organisaation ulkopuolinen toiminta

2.3.1 Osakeyhtiöt

Kaupunki voi olla osakkaana asunto-osakeyhtiössä, kiinteistöosakeyhtiössä sekä muussa osakeyhtiössä. Osakeyhtiömuoto tulee kysymykseen etenkin silloin, kun toiminta ei käsitä kunnan lakisääteisiä tehtäviä, yksikkö toimii kilpailluilla markkinoilla ja myy palvelujaan muutoin kuin vähäisesti ulkoisille asiakkaille taikka kun kysymys on hankintayksiköiden välisestä yhteistyöstä, jolloin pääasiallinen osuus toiminnasta kohdistuu niihin hankintayksiköihin, joiden määräysvallassa sidosyksikkö on, kuten kuntiin, kuntayhtymiin tai valtioon (sidosyhteisö eli ns. in-house -yhtiö).

Vantaan kaupunki noudattaa osakeyhtiöiden kohdalla seuraavia periaatteita:

- Osakeyhtiömuotoista toimintatapaa käytetään silloin, kun toiminta on tarkoituksenmukaista ja taloudellisesti mahdollista hoitaa kaupungin hallinnollisen organisaation ulkopuolella tai kun toimintaan osallistuu kaupungin lisäksi ulkopuolisia tahoja.
- Palvelut on tarkoituksenmukaista tuottaa ns. in-house -yhtiön toimesta yhteistyössä naapurikuntien tai kuntayhtymien kanssa.
- Toiminnan tuotot kattavat kaikki kustannukset ja ne kertyvät myynti- tai pääomatuloista.
- Kysymyksessä on liiketoiminta, jossa toiminta tapahtuu kilpailutilanteessa markkinoilla.
- Toiminnalle asetetaan selkeät taloudelliset ja toiminnalliset tavoitteet sekä tuottovaatimus sijoitetulle pääomalle.
- Toiminnan tulosta ja kannattavuutta verrataan vastaavien yhtiöiden tuloksiin.
- Kaupunki voi laajentaa yhtiön toimintaa ja palveluvalikoimaa.
- Kaupunki voi tarvittaessa fuusioda ja tehdä rakenneratkaisuja omistamilleen yhtiöille.
- Kaupunki pyrkii saamaan yhtiöön ulkopuolista rahoitusta, liiketoiminnan asiantuntemusta ja/tai kumppaneita.
- Kaupunki voi tarvittaessa osittain tai kokonaan luopua omistuksestaan yhtiössä.

2.3.2 Kuntayhtymät

Kaupunki tuottaa osan peruspalveluistaan kuntayhtymien kautta. Osa kuntayhtymistä perustuu lain-säädäntöön ja osa vapaaehtoisuuteen. Toiminta kuntayhtymissä painottuu tuotettaviin palveluihin. Omaisuudella luodaan ainoastaan edellytykset palvelutuotannolle.

Kaupunki voi olla jäsenenä kuntien ja kuntayhtymien yhdessä perustamassa kuntayhtymässä eli liikelaitoskuntayhtymässä, jonka tehtävänä on kunnallisen liikelaitoksen ylläpitäminen.

Kuntayhtymien perustaminen on niihin liittyvän hallinnon moniportaisuuden ja omistajapolitiikan hankalan toteuttamisen vuoksi mahdollista vain poikkeuksellisesti, kun muiden vaihtoehtojen toimintamuotojen käyttö ei ole perusteltua.

Vantaan kaupunki noudattaa kuntayhtymien kohdalla seuraavia periaatteita:

- Kuntayhtymään voidaan organisoida pääsääntöisesti peruspalveluiden toteuttamistehtäviä.
- Kaupungin edustuksen kuntayhtymän päättävissä elimissä sekä osuuden varoista ja vastuun veloista tulee, mikäli toisin ei ole perussopimuksessa sovittu, vastata kaupungin osuutta kuntayhtymän peruspääomasta.
- Maksuosuuden perusteen tulee, mikäli toisin ei ole perussopimuksessa sovittu, vastata mahdollisimman hyvin kaupungin todellista kuntayhtymän palvelujen käyttöä.
- Kaupunki edellyttää saavansa kuntayhtymään sijoittamalleen pääomalle kohtuullisen taloudellisen ja/tai toiminnallisen tuoton. Toiminnallista tulosta verrataan, mikäli se on mahdollista, kunnan oman palvelutuotannon tulokseen. Kuntayhtymältä edellytetään selvää taloudellisten tai toiminnallisten tulosten mittausjärjestelmää.

2.3.3 Muut yhteisöt ja yhteistyömuodot

Muiden kuin edellä mainittujen toimintamuotojen osalta kaupunki noudattaa seuraavia periaatteita:

- **Säätiöt:** kaupunki osallistuu säätiöihin vain poikkeustapauksissa perusteellisen harkinnan jälkeen ja tällöinkin vain, mikäli säätiö harjoittaa yleishyödyllistä toimintaa ja ellei muita organisointitapoja ole mahdollista käyttää. Säätiömuotoinen toiminta ei ole omistuksen organisointitapa, sillä säätiömuotoisessa toiminnassa kaupunki luovuttaa sijoituksensa säätiölle mutta voi ainoastaan rajallisesti vaikuttaa säätiön päätöksentekoon.
- **Yhdistykset:** kaupunki on jäsenenä yhdistyksissä vain poikkeustapauksessa silloin, kun kaupungin palvelutuotannolle on jäsenyydestä hyötyä esimerkiksi tiedon tuottamisen kannalta.
- **Avoimet ja kommandiittiyhtiöt sekä osuuskunnat:** kaupunki ei ole pääsääntöisesti mukana avoimissa tai kommandiittiyhtiöissä eikä myöskään osuuskunnissa. Vireillä olevan kuntalain muutoksen mukaan kunta ei voi toimia avoimen yhtiön tai kommandiittiyhtiön vastuunalaisena yhtiömiehenä.
- **Projektit:** kaupunki hakee aktiivisesti kansallista ja EU:n projektirahoitusta kehittämisprojekteille. Projektien hallinnoinnissa noudatetaan voimassa olevia johtosääntöjä ja ohjeita.
- **Muu yhteistyö:** kaupunki osallistuu edunvalvonnan ja peruspalveluiden järkevän toteuttamisen sekä kuntien välisen yhteistyön toteuttamisen vuoksi erilaisiin seudullisiin, kansallisiin ja kansainvälisiin yhteistyöfoorumeihin ja -tilaisuuksiin, kuten pääkaupunkiseudun yhteistyöhön, Helsingin seudun yhteistyöhön ja Eurocities -verkostoon.

2.3.4 Muut tuotantotavat

Uusien toimintatapojen käyttöönotto on tapa tehostaa pääoman käyttöä. Tällaisia kaupungin käytävissä olevia vaihtoehtoisia toimintamalleja ovat muun muassa yhteistyö kuntien ja muiden julkisyhteisöjen sekä yksityisen sektorin kanssa, erityisesti palvelujen yhteiskäyttö, erilaiset elinkaarimallit, ostopalvelut, palvelusetelit, käyttöomaisuuden vuokraus, yksityistäminen, kunnan tukema vapaaehtois- tai omaistyö sekä harrastus- ja vapaaehtois pohjaisten toimijoiden tukeminen avustuksin.

Merkittäviä uusia toimitiloja suunniteltaessa selvitetään pitkäaikaisten vuokrasopimusten mm. elinkaarimallin käyttö vaihtoehtona suoralle omistukselle. Uusien toimintatapojen vertailu kaupungin omaan toimintaan edellyttää kattavaa kustannuslaskentaa ja kustannustietoisuutta myös omasta toiminnasta, jolloin on huomioitava sekä aiheutuvat käyttökustannukset että niiden tasevaikutukset ja pääomakustannukset.

Vantaan kaupunki käyttää näitä toimintatapoja kuntalaisten palveluja turvaavasti ja/tai täydentävästi silloin, kun se on henkilöstövaikutukset huomioiden taloudellisesti ja toiminnallisesti tarkoituksenmukaista.

2.4 Omistuksesta luopuminen

Kaupunki käyttää osana omistajapolitiikan toteutusta myös mahdollisuutta luopua omistuksestaan. Kaupungin omaisuutta myytäessä päätösharkintaa rajoittavat hyvän hallinnon yleiset oikeusperiaatteet kuten esim. yhdenvertaisuus- ja objektiviteettiperiaate, kuntalain toimialasäännös sekä EU:n valtioneuvoston päätökset ja -määräykset.

EU:n komissio antoi v. 2007 perustamissopimuksen artikloja tulkitsevan tiedonannon, jossa se määrittelee ne menettelytavat, joita noudattamalla jäsenmaat voivat välttää valtioneuvoston päätösten toteutusta maa-alueiden ja rakennusten myynnin yhteydessä (97 C 209/03). Myytäessä liike-, teollisuus-, yritys- tai muuhun taloudelliseen toimintaan käytettäviä kiinteistöjä ja/ tai kun ostajana on EU:n valtioneuvoston päätösten tarkoittama taloudellista toimintaa harjoittava taho, tulee jo etukäteen ennen kaupantekoprosessiin ryhtymistä kiinnittää huomiota EU:n valtioneuvoston päätösten ja – määräysten noudattamiseen. Myynti riittävästi julkistetulla ja avoimella tarjouskilpailulla, jolle ei aseteta ehtoja ja jossa hyväksytään paras tai ainoa tarjous, tapahtuu jo määritelmällisesti markkinahintaan eikä siihen siten sisälly tukea. Jos myynti tapahtuu ilman tarjouskilpailua, yhden tai useamman riippumattoman asiantuntijan on suoritettava arvio ennen myyntineuvotteluja markkina-arvon vahvistamiseksi yleisesti hyväksytyjen markkinoiden tunnuslukujen ja arvointinormien mukaisesti. Näin määritelty markkinahinta on vähimmäismyyntihinta, josta voidaan sopia myöntämättä tukea.

Omistuksesta luopumalla kaupunki voi vapauttaa pääomia. Omaisuudesta luovuttaessa on lähtökohdana vapautuvan pääoman entistä tehokkaampi käyttö.

Kun omaisuudesta luovutaan, on omaisuuden arvo tällöin siitä saatava myyntihinta, joka saattaa poiketa huomattavastikin tasearvosta. Myyntitilanteessa on käytettävä hyväksi myös mahdollisuudet kehittää toimintoja ja tuotantovälineitä mahdollisia luovutuksensaajia kiinnostaviksi ja näin nostaa niiden arvoa. Kaupungin omaisuudesta valtaosa on sellaista, jonka realisointi edellyttää pitkää valmisteluaikaa.

Omistuksesta luopumisesta päätettäessä tulee ottaa huomioon, onko kyseiseen investointiin saatu valtionapua ja millaisia rajoitteita tämä asettaa luopumiselle. Huomioitava on lisäksi toiminnan muutoksen vaikutukset verotuksessa (erityisesti arvonnlisävero ja varainsiirtovero) ja laskentatoimessa (kuten poistot). Lisäksi huomioidaan yhteisö- ja sopimusoikeudelliset seikat.

Vantaan kaupunki noudattaa omistuksesta luopumisen kohdalla seuraavia periaatteita:

- Omistuksesta luopumisen perusteina ovat pääsääntöisesti toiminnalliset syyt: omistus ei palvele kaupungin perustehtävää eli palvelujen järjestämistä kuntalaisille, kaupungin strategisia tavoitteita tai omaisuudesta luopuminen vähentää kaupungin käyttömenoja taikka vapauttaa pääomia tai järkeistää toimintaa taikka omistuksesta luopumiselle on muu perusteltu syy.
- Omaisuuden realisointi tapahtuu markkinaehtoisesti ja markkinahinnoin.
- Kiinteän omaisuuden tai osakkeiden myynnistä saatavat varat käytetään pääasiallisesti maanhankintaan, investointeihin ja/tai rahoituskustannusten alentamiseen.
- Lainsäädännön muuttuessa tai muusta toimintaympäristön muutoksesta johtuvasta syystä kaupungin harjoittama toiminta joutuu siinä määrin taloudellisen riskin alaiseksi, ettei ole järkevää sitoa verovarvoja toimintaan.
- Jos omistuksista luopuminen merkitsee myös palvelutuotannon siirtymistä kaupungilta ulkopuolisille toimijoille, on palvelujen turvaamisen kuntalaisille oltava korostetusti esillä asiaa ratkaistaessa.
- Luovutusta valmisteltaessa selvitetään henkilöstön asemaan vaikuttavat seikat ja mikäli henkilöstövaikutuksia on, käydään YT-menettelyn mukaiset neuvottelut

3. Kaupungin sijoitus- ja rahoitustoiminnan periaatteet

3.1 Yleistä

Kaupungin sijoitustoiminnan tuotot käytetään pääasiallisesti kaupungin peruspalvelujen ja niitä tukevien toimintojen kustannusten kattamiseen. Kaupungin sijoitustoimintaa hoidetaan kaupunginvaltuuston ja -hallituksen hyväksymien yleisperiaatteiden mukaisesti. Rahoitustoimintaa sekä kassavarojen sijoittamista ohjaa kaupunginhallituksen hyväksymä Vantaan kaupungin rahoitus- ja korkoriskipolitiikka, jonka periaatteet kuvataan jäljempänä kohdassa 3.3.2. Vantaan kaupunginhallituksen hyväksymien leasingrahoituksen periaatteiden (KH 1.11.2004 § 58) mukaan leasing- ja vuokraus-sopimuksia voidaan käyttää normaaliehtoisten luottojen tai kassalainan sijasta talousarvion investointiosan mukaisten hankintojen tai käyttötalousosan mukaisten irtaimistohankintojen rahoittamiseen sekä aikaisempien sopimusten uudelleenrahoittamiseen.

3.2 Sijoitustoiminta

Sijoitustoiminta jakaantuu:

- 1 toimialasijoittamiseen
- 2 kassavarojen sijoittamiseen
 - a) kassavarojen lyhytaikaiseen sijoittamiseen (alle vuosi)

b) kassavarojen pitkäaikaiseen sijoittamiseen (yli vuosi)

Vantaan kaupungin toimialasijoittamisen on edistettävä kaupungin keskeisiä palvelutehtäviä, elinkeinopolitiikan kehittämiseen liittyviä tavoitteita sekä kaupungin henkilöstön saatavuuteen tähtääviä toimenpiteitä. Tavoitteen saavuttamiseksi kaupunki voi osallistua yhteisöjen rahoitukseen pääomasijoittajana tai antolainojen taikka takausten muodossa siten kuin näissä periaatteissa on määritelty jäljempänä. Toimialasijoittamiseen kuuluvaa omaisuuden suoraa omistamista on käsitelty erikseen.

Kassavarojen sijoitustoiminnassa on otettava huomioon kaupungin maksuvalmiuden ja vakavaraisuuden turvaaminen. Kassavaroilla tarkoitetaan maksuliikennevaroja ja kassavaroja. Maksuliikennevaroja ovat rahalaitosten käyttötileillä olevat varat. Kassavaroilla tarkoitetaan varoja, jotka eivät määrittelyhetkellä ole sidottu maksuliikenteen ylläpitoon.

3.2.1 Kaupungin toimialaan liittyvä sijoittaminen

3.2.1.1 Sijoittaminen tytär- tai osakkuusyhteisöön

Pääsääntöisesti kaupunki sijoittaa tytär- tai osakkuusyhteisöön osakepääomaa tai muuta omaan pääomaan rinnastettavia instrumentteja. Kaupunki voi sijoittaa yhteisöön myös apportina luovutettavaa omaisuutta. Apportilla tarkoitetaan osakkeiden maksamista muutoin kuin rahalla.

Kaupunki sijoittaa yhtiöön uutta pääomaa pääasiallisesti toiminnan laajentumisen tätä edellyttäessä. Kaupunki ei salli sellaista tilannetta tai ole mukana hankkeissa, joissa toiminnan huonoa tulosta korjataan ainoastaan omistajan lisäsijoituksilla. Mikäli tähän kaupungin edun turvaamiseksi joudutaan, kaupunki edellyttää myös muiden osakkaiden tai jäsenten panostusta sekä korjaavien toimenpiteiden suunnitelmaa ja toteutusta. Kaupunki ei yksin ilman erityisiä perusteita kannata taloudellista vastuuta yhteisöstä, jossa se on vähemmistöosakkaana tai kun mukana on muita merkittäväällä panoksella olevia osakkaita taikka jäseniä. Mikäli näin tehdään, muiden osakkaiden tai jäsenten omaisuuden suhteellisen arvon tulee vastaavasti alentua.

Vantaan kaupungin panostus yhteisöön määritellään seuraavien periaatteiden pohjalta:

- Kaupunki selvittää ennen yhteisön perustamista tai siihen osakkaaksi taikka jäseneksi ryhtymistä yhteisön liiketoimintasuunnitelman sekä liiketaloudelliset toimintaedellytykset.
- Kaupunki selvittää ennen sijoituspäätöksen tekemistä yhteisöön kuuluvien tai siihen tulevien muiden osakkaiden taikka jäsenten taloudelliset ja toiminnalliset taustat.
- Kaupungin sijoitus määritetään yhteisöä perustettaessa, osakkeita merkittäessä tai osakepääomaan rinnastettavaa lainaa myönnettäessä.
- Yhteisöryityksessä kaupunki edellyttää osakassopimusten tai vastaavan laatimista, jolla kaupungin etu varmistetaan.

Kaupunginhallitus päättää osakkeiden ja osuuksien ostamisesta, myymisestä, vaihtamisesta ja merkitsemisestä sekä sellaisen yksityisoikeudellisen yhteisön perustamisesta ja purkamisesta, jossa kaupunki on omistajana tai jäsenenä. Kaupunginhallituksen yleisjaosto päättää pääomalainoista ja niihin rinnastettavasta rahoituksesta.

3.2.1.2 Muut sijoitukset

Kaupunki ei toimi aktiivisena sijoittajana markkinoilla.

Kaupunki voi toimialansa puitteissa huomioiden EU:n valtiontukisäännökset sekä soveltuvat kansalliset säännökset tehdä sijoituksia eettisesti hyväksyttäviin kohteisiin tai myöntää avustuksia sellaisiin hankkeisiin, jotka edistävät kaupungin peruspalvelujen tuottamista ja ylläpitoa tai jotka edistävät kaupungin elinkeinopolitiikan päämääriä tai alentavat kaupungin kustannuksia. Myönnettäessä avustuksia varmistetaan, että toimenpiteellä ei ole kilpailua vääristäviä tai syrjiviä vaikutuksia. Sijoituspäätöksen tekemisen perustana on edellä kohdassa 3.2.1.1 Sijoittaminen tytär- ja osakkuusyhteisöön esitetyt periaatteet.

Yksittäiset sijoituspäätökset päätetään kaupunginhallituksessa. Pääomaehtoiset lainat päätetään kuitenkin yleisjaostossa.

3.2.1.3 Pääoman tuottovaatimukset ja muut tavoitteet

Sijoitetulle pääomalle asetetaan tuottovaatimus, jota mitataan palvelun kautta tai rahallisena hyötynä. Oman toiminnan kustannuksissa on otettava huomioon pääoman tuottovaatimus ja siitä aiheutuvat kustannukset. Palvelun tehokkuutta vertaillaan suhteessa muihin kuntiin ja yksityisiin palveluntuottajiin.

Maksurahoitteisen palvelutuotannon käytössä olevalle omaisuudelle luonnollinen tuottovaatimus on sitoutuneelle pääomalle saatava korko.

3.2.1.4 Toimialasijoituksilta edellytettävät tuotot

Vantaan kaupunki asettaa toimialasijoituksilleen seuraavat periaatteelliset tavoitteet:

- Sijoitusta tehtäessä asetetaan taloudelliset ja toiminnalliset tuottotavoitteet, joiden tulee olla pitkäjänteisiä ja pääsääntöisesti koko sijoitusajan kattavia.
- Taloudelliset ja toiminnalliset tuottotavoitteet asetetaan omaisuuslajeittain keskimääräisinä tavoitteina sekä omaisuuden hallintamuodoittain yhteisökohtaisesti
- Kilpailluilla markkinoilla toimivilta yhteisöiltä kaupunki edellyttää pääsääntöisesti vähintään toimialan keskimääräistä tasoa vastaavaa taloudellista tuottoa.
- Toiminnallisten tavoitteiden määrittelyyn kiinnitetään erityistä huomiota silloin, kun taloudellisen tuoton merkitys on vähäinen ja kun yhteisö tuottaa palveluita kaupungille itselleen.
- Tuloksista raportoidaan kaupunginvaltuustolle neljännesvuosiraportoinnin yhteydessä.

3.2.2 Kassavarojen sijoittaminen

Kassavaroilla vähennetään maksuhäiriöiden riskiä ja niistä aiheutuvia kustannuksia. Kaupungin kassavarat sijoitetaan tuottavasti ja sijoituksen pääoma turvaten.

3.2.2.1 Kassavarojen lyhytaikainen (alle vuosi) sijoittaminen

Kaupungilla ja osalla sen konserniyhteisöistä on käytössään konsernitili, jota Vantaan kaupunki hallinnoi ja joka kilpailutetaan määräajoin. Kaupungin konsernitili on kaupunkikonsernin (pl. Vantaan Energia Oy) ensisijainen likvidien kassavarojen lyhytaikainen (alle vuoden pituinen) sijoitusmuoto. Kaupunkikonsernin kassavarojen sijoittaminen voidaan toteuttaa suorina korkosijoituksina kuten määräaikaistalletuksina, pankkien liikkeeseen laskemina sijoitustodistuksina, kuntien ja rahalaitosten liikkeeseen laskemina kuntatodistuksina, luottokelpoisuudeltaan hyvien yritysten (vähintään luottoluokitus BBB- sijoitushetkellä tai Suomen valtion omistusosuus yhtiössä vähintään 51 %) velkapapereina, tai korkorahastosijoituksina silloin, kun edellä mainittujen sijoitusinstrumenttien tuotto ylittää konsernitilille maksettavan tuoton.

Kaupungin kassavaroista raportoidaan kaupunginhallitukselle kuukausittain.

3.2.2.2 Kassavarojen pitkäaikainen (yli vuosi) sijoittaminen

Yli vuoden pituiset sijoitukset voidaan tehdä kohdassa 3.2.2.1 mainittujen sijoitusinstrumenttien lisäksi rahastosijoituksina. Kaupungin varojen pitkäaikaisessa sijoittamisessa voidaan tarvittaessa käyttää ulkopuolisia varainhoitajia. Ulkopuoliset varainhoitajat kilpailutetaan. Sijoitustoiminnan vastapuolilta edellytetään riittäviä resursseja, ammattitaitoa ja luotettavuutta toimia kaupungin kumppanina.

Pitkäaikaiseen sijoitustoimintaan käytettyjen sijoitusinstrumenttien jakaumasta ja niiden arvon kehityksestä raportoidaan kaupunginhallitukselle neljännesvuosittain.

3.2.3 Tytär- ja osakkuusyhteisöjen oma sijoitustoiminta

Kaupunginhallituksen yleisjaoston ratkaisultaan kuuluu mm. antaa yhteisöille sijoitus- ja rahoitustoimintaa sekä vakuusjärjestelyjä koskevat luvat. Tytäryhteisöjen oma sijoitustoiminta, niiltä osin kuin se on tarpeellista, järjestetään kaupungin konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueen kautta tai sen antamien tarkempien ohjeiden mukaisesti. Konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalue sekä konsernistrategian sijoittamista koskevat periaatteet määrittelevät ne menettelytavat, joiden mukaan tämä sijoitustoiminta järjestetään. Periaatetta noudatetaan soveltuvien osin myös osakkuusyhteisöjen kohdalla.

Poikkeuksen edellä mainitusta periaatteesta myöntää ja peruuttaa kaupunginhallitus. Poikkeusmenettelyn piirissä on toistaiseksi Vantaan Energia Oy. Poikkeuksen saaneet yhteisöt voivat tehdä omia sijoituksia kaupunginhallituksen hyväksymissä puitteissa. Näillä yhteisöillä tulee olla omat ohjeensa sijoitustoiminnasta ja sen riskienhallinnasta. Yhteisöiden tulee raportoida sijoituksistaan kaupunginhallitukselle kuuden kuukauden välein ja pyytää yleisjaoston ennakkosuostumus merkittävälle sijoituksilleen.

3.3 Rahoitustoiminta

3.3.1 Rahoitustoiminnan lähtökohdat

Kaupungin rahoitustoiminnalla tarkoitetaan kaupungin oman toiminnan rahoittamista sekä osallistumista tytär-, osakkuus- tai muiden yhteisöjen rahoitusjärjestelyihin.

Vantaan kaupunkikonsernin rahoitus on keskitetty konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueelle. Kaupungin ja kaupunkikonsernin rahoitustoiminnan periaatteet on määritelty kaupungin johtosäännöissä, kaupunginhallituksen hyväksymässä rahoitus- ja korkoriskipolitiikassa sekä niiden nojalla annetuissa ohjeissa. Kaikessa rahoitustoiminnassa tulee huomioida EU:n valtiontukisäännökset sekä soveltuvat kansalliset säännökset.

Kaupungin konserniyhteisöjen keskinäinen lainananto, omaisuuden panttaus sekä takaukset eivät ole sallittuja, poikkeuksena alakonsernin sisäiset lainananto- ja vakuusjärjestelyt yleisjaoston luvalla.

Kaupunki voi hankkia ICT-laitteita sekä muuta käyttöomaisuutta leasingrahoituksella. Konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalue kilpailuttaa leasingrahoituksen puitesopimukset.

3.3.2 Rahoitus- ja korkoriskin hallinta

Rahoitus- ja korkoriskipolitiikka määrittää Vantaan kaupunkikonsernin rahoituksen hankinnan sekä rahoitus- ja korkoriskien hallinnan periaatteet. Rahoitus- ja korkoriskien hallinta kaupunkikonsernissa on keskitetty konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueelle. Keskittämisen tavoitteena on tehokas rahoitus- ja korkoriskin hallinta, kustannussäästöt sekä rahavirtojen optimointi.

Rahoitusriskillä tarkoitetaan rahoituksen saatavuuteen tai sen ehtoihin liittyvää poikkeuksellista markkinaolosuhteiden tai kaupungin oman luottokelpoisuuden mahdollisen heikkenemisen luomaa maksukyvyttömyyden tai lainanhoitomenojen äkillisen kohtuuttoman kasvun uhkaa. Rahoitusriskiä hallinnoidaan välttämällä jälleenrahoitettavaksi tulevien lainojen liiallista keskittymistä ajallisesti tai varainhankintalähteittäin sekä ylimääräisen likviditeetin avulla.

Korkoriski voidaan määritellä korkojen muutosten aiheuttamaksi epävarmuudeksi kaupungin tuloksesta, budjetista ja kassavirroista. Korkoriskin hallinnan tavoitteena on suojata kaupunkikonsernia rahamarkkinoilla tapahtuvilta epäsuotuisilta muutoksilta. Tavoitteena on valita sellainen lainasalkun korkoasema, joka pitkällä aikavälillä tuottaa mahdollisimman alhaisen korkokustannuksen kuitenkin niin, etteivät korkomenot kasvaisi kestäättömällä tavalla korkotason odottamattoman nousun vuoksi.

Kaupunkikonsernin rahoitus- ja korkoriskipolitiikan sekä sen pohjalta annettavat yleiset ohjeet vahvistaa kaupunginhallitus.

3.3.3 Tytär- ja osakkuusyhteisöjen rahoitus

Tytäryhteisöjen tulee hyväksyä vuosittain rahoitussuunnitelma oman rahoitus- ja pääomahuoltonsa järjestämiseksi. Kaupungin tytäryhteisöiden rahoitus- ja pääomahuolto toteutetaan kaupungin kon-

sernihallinnon ja rahoituksen tuloalueen toimesta tai sen antamien ohjeiden mukaan. Kaupunki voi myöntää yhtiön lainarahoitukseen takauksen ja se kilpailuttaa yhtiön tarvitseman rahoituksen ja toteuttaa pääomahuollon järjestämisen.

Kaupunki voi myöntää pitkäaikaista lainaa tytär- ja osakkuusyhtiölle pääasiallisesti oman pääoman luontoisesti. Kaupunki voi myöntää tytäryhtiöilleen myös muuta pitkäaikaista rahoitusta, jos sen katsotaan turvaavan kaupungin yhtiöille selkeästi edullisemman rahoituksen kuin yhtiö saisi itse markkinoilta. Lähtökohtana on kaupunkikonsernin edun turvaaminen. Lainansaanti edellyttää myös muita toimenpiteitä toiminnan ja kaupungin panostuksen turvaamiseksi. Muiden pitkäaikaisten lainojen kuin pääomalainojen osalta kaupunki edellyttää tarvittaessa lainalle vakuuden sekä panttauskieltosopimuksen (negative pledge). Kaupungin yhtiöistä ainoastaan VAV Asunnot -konsernilta ei vaadita panttauskieltosopimusta. Lainan ehdot vastaavat normaalin rahalaitosluototuksen ehtoja.

Kaupunki voi myöntää laina-ajaltaan alle vuoden pituisia tilapäisluottoja tytär- ja osakkuusyhtiöille noudattaen kaupunginhallituksen antamaa ohjetta (kaupunginhallituksen päätös 26.1.2004 § 18). Lainan ehtojen ja vakuuden osalta sovelletaan edellä mainittua tapauskohtaisesti harkiten.

Poikkeuksen edelliseen muodostavat kaupungin asuntolainarahaston kautta myönnettävät luotot, joiden kohdalla noudatetaan asuntolainarahaston sääntöjä ja erikseen vahvistettuja lainojen myöntämisperusteita.

Kaupungissa on käytössä konsernitilijärjestelmä, johon tytäryhteisöjä voidaan kaupunginhallituksen yleisjaoston päätöksen perusteella liittää. Konsernitilijärjestelmästä vastaa ja sen käyttöä ohjeistaa konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalue.

3.3.4 Korkojen verovähennysoikeuden rajoitus

Valtiovarainministeriössä on valmistunut syyskuussa 2012 lakiehdotus korkojen vähennysoikeuden rajoittamisesta ns. etuyhteystilanteissa. Etuyhteystilanteilla tarkoitetaan konsernin sisäisiä lainajärjestelyjä. Lain on tarkoitus tulla voimaan 1.1.2013, mutta sitä sovellettaisiin ensimmäisen kerran vuodelta 2014 toimitettavassa verotuksessa.

Rajoitusta sovellettaisiin niiden yhtiöiden ja muiden yhteisöjen osalta, joiden toimintaa verotetaan elinkeinotoiminnan tulolähteessä. Ehdotettu korkomenojen rajoitus olisi yleinen rajoitus ja sen määrä perustuisi velallisenä olevan yhteisön elinkeinotoiminnan tulokseen ennen korkoja ja poistoja. Korkomenot saataisiin vähentää täysimääräisesti korkotulojen määrää vastaavalta osin. Korkomenot, jotka ylittäisivät korkotulot, voitaisiin vähentää siltä osin kuin ne ovat enintään 30 prosenttia elinkeinotoiminnan tuloksesta ennen korkoja ja poistoja. Tämän määrän ylittävät korkomenot eivät olisi vähennyskelpoisia. Vähennyskelvottomien korkomenojen määrä olisi kuitenkin enintään etuyhteisyriyksille verovuonna maksettujen korkomenojen suuruinen. Korkomenojen vähennysrajoi-
tuksista huolimatta korkomenot voitaisiin vähentää kokonaan, jos korkotulot ylittävät korkomenot ovat verovuonna enintään 500 000 euroa.

3.4 Takaukset

Kaupunki myöntää takauksia pääsääntöisesti ainoastaan omille tytäryhteisöilleen. Takauksia myöntäessä kaupunki huomioi aina EU:n valtiontukisäännösten sekä soveltuvien kansallisten säännösten noudattamisen.

Euroopan Unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107–109 artikloissa (30.11.2009 asti EY:n perustamissopimuksen 87–89 artikloissa) määritellään valtiontukea koskevat reunaehdot ja puitteet. Komissio on antanut tiedonannon EY:n perustamissopimuksen 87 ja 88 artiklan soveltamisesta valtiontukiin takauksina (2008/ C 155/02).

Kaikkien seuraavien tiedonantoon sisältyvien edellytysten täyttyminen riittää osoittamaan, ettei takaus sisällä valtiontukea eikä toimenpiteestä ole ennakoilmoitusvelvollisuutta komissiolle.

Edellytykset ovat:

- a) lainanottaja ei ole taloudellisissa vaikeuksissa,
- b) takauksen laajuus voidaan myöntämishetkellä mitata asianmukaisesti,
- c) takaus ei kata enempää kuin 80 prosenttia lainasaamisen tai muun rahoitussitoumuksen määrästä, ja
- d) takauksesta maksetaan markkinaperusteinen hinta.

Kaupunki voi myöntää:

- 1 omavelkaisia takauksia,
- 2 täytetakauksia, ja
- 3 toissijaisia takauksia.

Kaupungin takauksen myöntämisestä, takausprovisiosta ja vastavakuudesta päättää kaupunginvaltuusto. Muista ehdoista päättää kaupunginhallitus pannessaan täytäntöön kaupunginvaltuuston päätöstä. Takauspäätöstä ei saa panna täytäntöön ennen kuin se on lainvoimainen.

Kaupunki voi myöntää tapauskohtaisesti takauksia muille kuin määräysvallassaan oleville sellaisille yhteisöille, joiden toiminta läheisesti liittyy kunnan omaan toimintaan noudattaen edellä kohdassa 3.2.1.2 Muut sijoitukset ja tässä luvussa määriteltyjä periaatteita.

3.4.1 Tytäryhteisöjen lainojen takaaminen

Vantaan kaupunki voi myöntää takauksen tytäryhteisön raha- tai rahoituslaitoslainoille seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- Takaus ei kata enempää kuin 80 % lainasaamisen tai muun rahoitussitoumuksen määrästä.
- Takaukset myönnetään kohdekohtaisesti tai limiittimääräisenä ennalta määriteltuihin kohteisiin siten, että takaukselle asetetaan enimmäismäärä.
- Kaupunki vaatii muilta tytäryhteisöiltään kuin VAV Asunnot Oy:ltä takaukselle aina panttauskielto- eli ns. negative pledge -sitoumuksen.
- Kaupunki vaatii harkinnanvaraisesti vastavakuuden.
- Kaupunki perii pääsääntöisesti takauksistaan takausprovision.

- Tytäryhteisöille myönnetty takaus on pääsääntöisesti kaupungin omavelkainen takaus.

3.4.2 Osakkuusyhteisöjen ja kuntayhtymien lainojen takaaminen

Vantaan kaupunki voi myöntää takauksen osakkuusyhteisön tai kuntayhtymän raha- tai rahoituslaitoslainoille seuraavien periaatteiden mukaisesti:

- Kaupunki ei yksin ilman erityisiä perusteita kanna taloudellista vastuuta yhteisöstä, jossa se on vähemmistöomistajana tai –jäsenenä. Jos yhteisössä on muita merkittävällä omistuksella/sijoituksella olevia, muiden omistajien/jäsenien osuuden suhteellisen arvon tulee vastavasti alentua tai vastuu otetaan riittävää vastavakuutta taikka muiden omistajien/jäsenten sitoumusta vastaan.
- Lähtökohtaisesti takaus voidaan myöntää kaupungin omistusosuutta vastaavan rahalaitoslainan määrälle, mikäli muut omistajat tekevät vastaavan takauspäättöksen oman omistuksensa puitteissa.
- Julkisyhteisöjen myöntämä takaus ei kuitenkaan voi kattaa enempää kuin 80 % lainasaamisen tai muun rahoitussitoumuksen määrästä.
- Kaupunki vaatii takaukselleen pääsääntöisesti vastavakuuden.
- Kaupunki vaatii pääsääntöisesti panttauskielto- eli ns. negative pledge – sitoumuksen.
- Kaupunki perii pääsääntöisesti takausprovision.

3.4.3 Muiden yhteisöjen lainojen takaaminen

Lähtökohtaisesti kaupunki myöntää takauksia vain tytär- ja osakkuusyhteisöilleen sekä kuntayhtymille, joiden jäsen se on. Ainoastaan poikkeustapauksessa takaus voidaan myöntää sellaisen yhteisön hyväksi, jossa kaupungilla ei ole merkittävää omistusta tai jossa se ei ole osakkaana. Takaus ei saa olla ristiriidassa EU:n valtioneuvoston tai soveltuvien kansallisten säännösten kanssa. Takaus on joko täyte- tai toissijainen takaus.

Kaupunki vaatii seuraavien ehtojen täyttymistä:

- Takauksen avulla voidaan pienentää kaupungin oman palvelutuotannon järjestämisen tarvetta.
- Taattavassa lainassa on kysymys investointilainasta.
- Takaus ei kata enempää kuin 80 % lainasaamisen tai muun rahoitussitoumuksen määrästä.
- Kaupunki vaatii panttauskielto- eli ns. negative pledge – sitoumuksen.
- Kaupunki perii takausprovision.
- Kaupunki vaatii takaukselle turvaavan vastavakuuden.
- Kaupungin konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalue kilpailuttaa lainan, poikkeuksen tähän voi myöntää yleisjaosto.

3.4.4 Tytäryhteisöjen antamat takaukset ja vakuudet

Tytäryhteisöt eivät saa myöntää takauksia. Poikkeuksena edellä mainittuun ovat tytäryhteisön alkonsernin sisäiset järjestelyt yleisjaoston luvalla.

3.4.5 Tilintarkastajan lausunto

Yhteisön, jonka lainan vakuudeksi kaupunki on myöntänyt takauksen, on toimitettava ilman eri pyyntöä lainan noston jälkeen tilintarkastajan lausunto siitä, että laina on käytetty takausta haettaessa hyväksyttyyn kohteeseen. Lausunto toimitetaan Vantaan kaupungin konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueelle.

Kaupunki edellyttää tilinpäätöstietojen toimittamista takauksen voimassaoloaikana sekä tilintarkastajan lausuntoa projektin toteutuksen yhteydessä tarvittavan lainan määrästä ja sen käyttämisestä takauksen yhteydessä määriteltyyn toimintaan.

4. Konserniohjeet sekä johtamisen ja hallinnon keskeiset periaatteet tytäryhteisöissä (Corporate Governance)

4.1 Kaupungin konserniohjaus

Konserniohjauksen osatekijät ovat:

- kaupunkikonsernin edunvalvonta ja koko konsernin edun huomioiminen,
- yhteisölle asetetuista tavoitteista johdettu toiminnan ja talouden suunnittelu, toteuttaminen, seuranta ja raportointi,
- yhteisöjen hallinnossa toimivien kaupungin edustajien toiminnalle asetetut hyvän hallintotavan vaatimukset, sekä
- yhtenäiset toimintatavat ja keskitettyjen konsernipalveluiden käyttö mahdollisuuksien mukaan kaikissa yhteisöissä.

Näitä ohjeita sovelletaan kaupungin, sen tytäryhteisöjen ja soveltuvin osin muiden yhteisöjen (ml. osakkuusyhteisöt, kuntayhtymät, yhdistykset, säätiöt) hallinnossa. Kaupungin edustajat ja hallintoon nimetyt jäsenet kaikissa yhteisöissä sitoutuvat toimimaan ohjeiden mukaisesti.

Kaupunginvaltuusto päättää konsernin toiminnan ja talouden keskeiset tavoitteet talousarviossa ja -suunnitelmassa sekä hyväksyy tilinpäätöksen, joka sisältää kaupungin toimintakertomuksen sekä tilinpäätöksen ja konsernitalinpäätöksen, -taseen ja -rahoituslaskelman liitteineen. Toimintakertomuksessa on esitettävä selvitys valtuuston asettamien toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta sekä riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä kunnassa ja kuntakonsernissa. Valtuusto tekee strategisesti merkittävät konsernia koskevat päätökset ja päättää konsernin hallinnon järjestämisen perusteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Kuntalain mukaan kunnan tytäryhteisön hallituksen tai sitä vastaavan toimielimen on annettava kunnanhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

Kaupunginhallituksen yleisjaoston tehtäviin kuuluu kaupunginhallituksen johtosäännön mukaan valmistella konsernistrategia ja ohjata ja valvoa sen noudattamista. Konsernistrategia koostuu omistajapolitiikasta ja edunvalvonnasta, sijoitustoiminnan periaatteista ja konserniohjeista. Yleisjaosto päättää kaupunginvaltuuston hyväksymän strategian mukaisesti kaupungin omistajapolitiikan toteuttamisesta. Yleisjaosto päättää kaupungin omistaja- ja konserniohjauksesta sekä vastaa edunvalvonnan valmistelusta. Mikäli yleisjaosto ei ole toisin päättänyt, yleisjaosto nimeää jäsenet ja tilintarkastajat yksityisoikeudellisiin yhteisöihin, jos kaupungilla on siihen oikeus sekä nimeää edustajat

ja antaa menettelyohjeet toimituksiin, tilaisuuksiin ja kokouksiin, joissa kaupungin etua on valvottava.

Yleisjaosto valtuuttaa konsernipalveluiden apulaiskaupunginjohtajan tai hänen määräämänsä edustamaan kaupunkia päätöksessä mainittujen yhtiöiden yhtiökokouksissa yleisjaoston toimikaudeksi. Yhtiöiden kokousasiat esitellään yleisjaostolle, mikäli kokousta varten on tarpeen antaa menettelyohjeita. Yleisjaosto valtuuttaa yhdistysten ja säätiöiden kokousasioiden käsittelyn lautakunnille ja Keski-Uudenmaan pelastustoimen liikelaitokselle.

Lisäksi yleisjaoston tehtävänä on antaa konsernistrategian mukaisesti kaupunkikonsernin yhteisöille kaupungin ennakosuostumukset. Yleisjaosto antaa liikelaitoksille, kaupunkikonsernin yhtiöille ja muille yhteisöille toimintaohjeita konsernihallintoon ja sen järjestämiseen liittyvissä asioissa. Yleisjaosto käsittelee jäljempänä tässä ohjeessa mainitut raportit ja ohjeiden antamiset.

Konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalue vastaa rahoitusjohtajan johdolla kaupunginvaltuuston hyväksymän konsernistrategian valmistelusta ja toteuttamisen koordinoinnista, konserni- ja omistajaohjauksen kehittämisestä, konsernin omaisuuden riskienhallinnan kehittämisestä, kaupungin rahoituksen suunnittelusta, maksuvalmiudesta ja sen suunnittelusta, kassahallinnosta, maksuliikenteen hoidosta ja kaupungin vakuutusturvasta. Tulosalue vastaa lisäksi konserniraportoinnista ja konsernihallinnon controllertoiminnoista, ja tarjoaa tehtäväalueensa asiantuntija- ja tukipalveluja.

Kaupunginjohtaja tai hänen määräämänsä päättää kiireellisissä tapauksissa kaupungin edustajan määräämisestä toimituksiin, tilaisuuksiin ja kokouksiin, joissa kaupungin etua on valvottava ja sen mielipidettä kuultava, sekä tarvittaessa menettelyohjeiden antamisen.

Konsernipalveluiden apulaiskaupunginjohtaja tai hänen määräämänsä päättää kiireellisissä tapauksissa menettelyohjeen antamisesta ja kaupungin edustajan määräämisestä yhteisöjen kokouksiin, joissa kaupungin etua on valvottava ja sen mielipidettä kuultava.

4.2 Tytäryhteisöjen toiminnallinen ohjaus

Toiminnallisella ohjauksella tytäryhteisöt liitetään osaksi kaupungin toimintaa siten, että kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden toteutuminen ja voimavarojen tehokas käyttäminen varmistetaan kaikessa toiminnassa.

Tavoitteena on yhtenäistää konserniohjauksen kannalta keskeisillä alueilla kaupunkikonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen johtamis- ja hallintokäytännöt ja siten varmistaa, että yhteisöissä toteutuvat asetetut toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet, tulostietojen oikeellisuus, sisäinen ja ulkoinen valvonta, riskienhallinta sekä hyvä laskenta- ja kirjanpitoikäytäntö.

4.2.1 Toiminnan ja talouden suunnittelu

Tytäryhteisön strategista suunnittelua ohjaa kaupunginvaltuuston hyväksymä talousarvio ja –suunnitelma. Talousarvion yhteydessä kaupunginvaltuusto hyväksyy mahdolliset tytäryhteisöille asetettavat sitovat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Asetettavat tavoitteet valmistellaan konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueen, ao. toimialan ja yhtiön yhteistyönä. Yleisjaoston tehtävä-

nä on tehdä esityksiä ja antaa toimintaohjeita kaupunkikonsernin yhteisöille asetettavista toiminnallisista ja taloudellisista tavoitteista.

Asetettujen tavoitteiden pohjalta yhteisö laatii vuosittain toiminta- ja taloussuunnitelman sekä rahoitus- ja investointisuunnitelman. Tytäryhteisöllä tulee lisäksi olla pitkän tähtäimen talous-, rahoitus- ja investointisuunnitelma. Mikäli rahoitus- ja investointisuunnitelmaa taikka pitkän tähtäimen suunnitelmia ei tarvita esimerkiksi toiminnan vähäisyyden vuoksi, tulee tämä todeta hallituksen kokouksissa esimerkiksi talousarvion valmistelun yhteydessä.

Mikäli tytäryhteisön toiminnassa tai toimialalla tapahtuu talousarviovuoden aikana sellaisia muutoksia, jotka vaikuttavat merkittävästi asetettujen tavoitteiden saavutettavuuteen, muutoksista tulee välittömästi raportoida yleisjaostolle, joka antaa tarvittaessa toimintaohjeen tilanteeseen.

Tytäryhteisöjen hallintoelimissä toimivien tulee tuntea asetetut tavoitteet ja sitoutua toimimaan niiden saavuttamiseksi.

4.2.2 Toiminnan ja talouden seuranta

4.2.2.1 Seuranta

Kaupungin ja tytäryhteisön välillä pidetään kaksi kertaa vuodessa suunnittelu- ja neuvottelutilaisuus (navigointitilaisuus) kaupungin ja yhteisön strategioiden yhteensopivuuden varmistamiseksi sekä vuositason toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisen arvioimiseksi.

Navigointitilaisuudet toteutetaan konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueella ja niissä käsitellään yhteisön toimintaympäristöä sekä toiminnan ja talouden toteumia ja tulevaisuuden suunnitelmia konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueen laatiman navigointilomakkeen pohjalta. Navigointitilaisuus käydään konsernipalveluiden apulaiskaupunginjohtajan tai tämän määräämän johdolla ja tilaisuuteen osallistuu lisäksi yhteisön toimitusjohtaja ja tarvittaessa edustaja siltä toimialalta, jonka toimintaan yhteisö lähinnä liittyy.

Kirjalliset navigoinnit yleisjaostolle toteutetaan vuosittain tytäryhteisöiden riskienhallintaa ja sisäistä valvontaa koskevan kyselyn yhteydessä. Navigointi voidaan toteuttaa myös muuna yhteistyönä tai kirjallisesti käyttäen konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueen tätä tarkoitusta varten tekemää lomakepohjaa.

Tytäryhteisöjen toiminta-, talous-, rahoitus- ja investointisuunnitelmat sekä hallitusten kokousten esityslistat ja pöytäkirjat liitteineen tulee seuranta varten toimittaa konsernipalveluiden apulaiskaupunginjohtajalle tai tämän määräämälle vastuuhenkilölle sekä yleisjaoston kyseiseen yhteisön hallitukseen nimeämälle asiantuntijalle. Liikesalaisuuden piiriin kuuluvat tiedot käsitellään kaupungin toimielimissä salassa pidettävänä ja kaupungin palveluksessa olevilla on tietoihin liittyvä vaitiolovelvollisuus. Konsernipalveluiden apulaiskaupunginjohtajalla sekä yleisjaoston nimeämällä asiantuntijalla on lisäksi puhe- ja läsnäolo-oikeus yhteisön hallitusten kokouksissa. Asiantuntijoille maksetaan kokouspalkkiot noudattaen Vantaan kaupunginvaltuuston hyväksymää luottamushenkilöiden palkkiosääntöä.

4.2.2.2 Omistajan ennakkosuostumuksen hankkiminen

Konsernihallinnon ja rahoituksen tulosaluetta on hyvissä ajoin etukäteen informoitava kaikista yhteisöä koskevista merkittävistä toimintaan, tulokseen ja riskiin vaikuttavista asioista. Kuntakonserniin kuuluvan tytäryhteisön on hankittava yleisjaoston ennakkosuostumus silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhtiön tai kunnan toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen tai on muuten periaatteellisesti tärkeä.

Seuraaviin tytäryhteisön toimenpiteisiin tarvitaan yleisjaoston ennakkosuostumus:

- tytäryhteisön perustamiseen,
- yhteisön jakautumisen ja sulautumisen suunnitteluun,
- yhtiöjärjestyksen ja sääntöjen muutosten valmisteluun,
- pääomarakenteen muuttamiseen,
- yrityskauppoihin ja muihin yritysjärjestelyihin,
- kiinteistökauppoihin ja rakennusprojekteihin,
- osakkeiden merkintään, mikäli osakkeiden ostamista ja omistamista ei ole erityisesti annettu yhteisön tehtäväksi esim. yhtiöjärjestyksessä,
- osakkeiden myyntiin,
- merkittävän irtaimen omaisuuden hankintaan ja näihin liittyviin hankintasopimuksiin,
- toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuksien, mukaan lukien immateriaalioikeuksien hankkimiseen, myymiseen tai vuokraamiseen,
- periaatteellisesti tai taloudellisesti merkittäviin sekä pitkäaikaisiin vuokra- ja muihin sopimuksiin kuten osakassopimuksiin ja niiden muutoksiin,
- kanteen nostamiseen ja kanteeseen vastaamiseen, kun kysymys on yhtiön talouden ja/tai toiminnan kannalta merkittävästä asiasta,
- periaatteellisesti laajakantoisiin tai taloudellisesti merkittäviin toiminnan muutoksiin, muun muassa liikkeen luovutuksiin,
- toiminta-ajatuksen olennaiseen muuttamiseen,
- toimintaan nähden merkittäviin investointeihin,
- merkittäviin henkilöstöpoliittisiin ratkaisuihin, myös toimitusjohtajan palvelussuhteen ehtoihin, tulospalkkiojärjestelmän, muun palkitsemisen sekä luontaisetujen käyttöönottoon ja muutokseen,
- hallituksen alaisten aputoimielimien kuten toimikuntien perustamiseen ja näiden jäsenille maksettaviin kokouspalkkioihin,
- yhteisön omaisuuden luovuttamiseen konkurssiin tai selvitystilaan taikka yrityssaneerausmenettelyyn hakeutumisen valmisteluun
- toiminnan muuttamiseen siten, että yhteisö voi menettää hankintalainsäädännön mukaisen sidosyksikköasemansa suhteessa kaupunkiin,
- varsinaiseen toimintaan kuulumattomiin tai siihen vain epäsuorasti liittyviin investointeihin ja niiden rahoitukseen, sekä
- muihin kuin yhteisön tavanomaiseen toimintaan kuuluviin tai epätavallisin ehdoin tehtäviin sopimuksiin yhteisön ja sen osakkaan, jäsenen tai hallintoon kuuluvan sekä yhteisön toimitusjohtajan ja henkilökunnan ja näihin sidoksissa olevien välillä taikka kyseisten sopimusten muuttamiseen tai sopimuksiin perustuvista oikeuksista luopumiseen.

Lopullinen päätösvalta ja vastuu ennakkosuostumusasiassa on aina yhteisön omalla päätöksenteoelimeillä, vaikka päätöstä tehtäessä ennakkosuostumus olisi saatukin.

Ennakkosuostumus tulee hakea jo toimenpidettä valmisteltaessa. Mikäli toimenpide on hyväksytty kaupunginvaltuuston, kaupunginhallituksen tai yleisjaoston jo tekemillä päätöksillä, ei uutta ennakkosuostumusta tarvitse pyytää.

Velvollisuus hankkia ennakkosuostumus on tytäryhteisön toimitusjohtajalla tai vastaavalla. Hallituksen puheenjohtajan velvollisuus on valvoa, että asiaa hallituksen kokouksessa päätettäessä ennakkosuostumus on sitä ennen haettu ja asia kirjataan päätökseen.

Yleisjaosto voi yksittäistapauksissa siirtää ennakkosuostumuksen antamisen kaupunginhallituksen ratkaistavaksi.

Vantaan kaupungin edustajan osakkuus- ja ym. yhteisöissä tulee edellä mainituissa asioissa ohjata yhtiön hallitusta ennakkosuostumuksen hankkimiseksi sekä informoida yleisjaostoa päätetyistä toimenpiteistä. Hallituksen tehtävänä raportoida toimista, joihin ennakkosuostumuksen perusteella on ryhdytty.

4.2.2.3 Raportointi kaupungille

Tytäryhteisöt raportoivat asetettujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumisesta kaupungille konserniohjeiden mukaisesti ja yleisjaoston tarkemmin päättämällä tavalla vähintään kaksi kertaa vuodessa. Lisäksi yhteisön tulee toimittaa kaupungin ja kaupunkikonsernin osavuositarkastukseen tarvittavat tiedot.

Erikseen päätettävien yhteisöjen osalta raportointi suoritetaan kaupunginvaltuustolle. Raportointi yleisjaostolle tapahtuu neljännesvuosittain sekä tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa. Raportointi tapahtuu tätä tarkoitusta varten laadittujen lomakkeiden avulla. Käytössä olevat lomakkeet ovat saatavilla konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueelta ja konsernitilinpäätöstä koskevat lomakkeet talouspalvelukeskuksesta.

Tytäryhteisöjen riskienhallintaa käsitellään jäljempänä kohdassa 4.10.1.

4.2.2.4 Sitovien tavoitteiden toteutumisen arviointi

Kuntalain 65 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ja taloussuunnitelma, joissa määritellään kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet.

Kuntalain 71 §:n mukaan tarkastuslautakunnan tehtävänä on valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet.

Kaupunki asettaa tytäryhteisölle sen talouteen liittyviä sekä muita sitovia tavoitteita. Tavoitteet ja mittarit valmistellaan yhteistyössä konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueen kanssa ja niitä arvioidaan yhteisön kanssa toteutettavissa navigoinneissa. Yhteisölle asetettujen sitovien tavoitteiden toteutumisesta raportoidaan kaupunginvaltuustolle osavuositarkastusten ja tilinpäätöksen yhteydessä.

Kaupungin tarkastuslautakunnalla, sen yksittäisellä jäsenellä tai tarkastuslautakunnan valmistelijalla ei ole oikeutta saada nähtäväkseen asiakirjoja suoraan tytäryhteisöjen toimielimiltä tai vastuuhenkilöiltä.

Tytäryhteisöjen toiminnan ja talouden seuranta on käsitelty aiemmin jaksossa 4.2.2.

4.3 Tytär- ja muiden yhteisöjen päätöksenteon ohjaus

Konserniohjeissa määritellyt periaatteet edustajista, heidän velvollisuuksistaan ja menettelyohjeiden noudattamisesta koskevat osakeyhtiömuotoisten tytäryhteisöiden lisäksi myös kaupungin edustajia ja hallintoon nimettyjä jäseniä kaupungin osakkuusyhteisöissä ja muissa yhteisöissä.

Kaupunginhallituksen yleisjaosto tai konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalue antaa tätä ohjetta täydentäviä ja tarkentavia toimintaohjeita konsernin hallintoon ja sen järjestämiseen liittyvissä asioissa.

4.3.1 Hyvä hallinto- ja johtamistapa

Yhteisön tulee noudattaa hyvää hallintotapaa toiminnassaan. Tämä tarkoittaa toimimista avoimesti, rehellisesti ja vastuuntuntoisesti siten, että yhteisö:

- on lakien ja säännösten edellyttämällä tavalla rekisteröity,
- organisoidaan asianmukaisesti ja sen toimintaa suunnitellaan ja johdetaan noudattaen ammatillisia, liiketaloudellisia ja lainsäädännöllisiä vaatimuksia,
- hoitaa varojaan huolellisesti, tuottavasti ja taloudellisesti.

Yhteisö toimii avoimesti ja tiedottaen. Lähtökohtana on oikean ja rehellisen kuvan antaminen yhteisöstä omistajalle ja ulkopuoliselle arvioijalle. Yhteisön tulee laatia hallintoa sitovat toimintaohjeet hallituksen kokouksissa käsitellyistä asioista tiedottamisesta ottaen huomioon osakeyhtiölaissa säädetty yhtiön johdon velvollisuus huolellisesti toimien edistää yhtiön etua sekä tämän velvollisuuden vastaisesta toiminnasta seuraava korvausvelvollisuus. Pääsääntöisesti yhteisön toimitusjohtaja vastaa tiedottamisesta.

Tytäryhteisön hallintoneuvoston jäsen, hallituksen jäsen, toimitusjohtaja, kaupungin luottamushenkilö tai kaupungin palveluksessa oleva ei saa paljastaa ulkopuoliselle tytäryhteisön liikesalaisuuteen kuuluvaa asiaa. Tytäryhteisön kaupungille toimittamat asiakirjat ovat julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyllä tavalla.

4.3.2 Lahjonnan vastaiset periaatteet

Kaupunki edellyttää tytäryhteisöjen sitoutuvan rehellisyyden, läpinäkyvyyden ja vastuullisuuden perusarvoihin. Tytäryhteisöjen tulee luoda ja ylläpitää keskinäiseen luottamukseen perustuvaa toimintakulttuuria, jossa ei hyväksytä lahjontaa tai muuta epäasiallista vaikuttamista. Tytäryhteisön tulee torjua sekä suora että epäsuora lahjonta kaikissa muodoissaan ja ilmoittaa sen tietoon tulleesta lahjonnasta, lahjonnan yrityksestä tai muusta epäasiallisesta vaikuttamisesta konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueelle.

Tytäryhteisöjen hallitusten ja toimitusjohtajien on valvottava, että tytäryhteisöissä noudatetaan harmaan talouden torjunnasta annettuja säännöksiä ja ohjeita.

Poliittisille puolueille (ml. niiden alue- ja paikallisyhdistykset), yksittäisille ehdokkaille tai heidän tukiyhdistyksilleen ei saa antaa suoraa tai välillistä vaalitukea. Kokouspalkkioista perittävä puoluevero suoritetaan vakiintuneen käytännön mukaisesti.

Tytäryhteisöt noudattavat hyvää liiketapaa kestityksen ja muun tavanomaisen vieraanvaraisuuden tarjoamisen ja vastaanottamisen suhteen. Näissä asioissa tytäryhteisöt noudattavat kaupungin kanssa samoja periaatteita.

Yhtiökokous voi päättää lahjan antamisesta yleishyödylliseen tai siihen rinnastettavaan tarkoitukseen, jos lahjoituksen määrää voidaan käyttötarkoitukseen sekä yhtiön tilaan ja muihin olosuhteisiin katsoen pitää kohtuullisena. Hallitus saa käyttää sanottuun tarkoitukseen varoja, joiden merkitys yhtiön tila huomioon ottaen on vähäinen.

4.3.3 Yhteiskunta- ja tilaajavastuu

Yhteiskuntavastuu tarkoittaa vastuuta kaupunkikonsernin toiminnan vaikutuksista ympäröivään yhteiskuntaan. Yhteiskuntavastuullisesti toimiva yhteisö edistää kestävästä kehitystä ja yhteiskunnan hyvinvointia, ottaa huomioon sidosryhmät ja noudattaa soveltuvia lakeja ja sen toiminta on kansainvälisten toimintasääntöjen mukaista. Yhteiskuntavastuu on sisällytetty yhteisön toimintaan ja sitä toteutetaan sen suhteissa muihin yhteisön vaikutuspiirissä oleviin.

Yhteiskuntavastuun tarkempi toteuttaminen sovitaan tytäryhteisöjen kanssa toiminnan ja talouden suunnittelun yhteydessä. Yhteiskuntavastuun tunnusluvuiksi valitaan ne indikaattorit, jotka parhaiten kuvaavat ko. tytäryhteisön toimintaa ja sen vaikutusta talouden, sosiaalisuuden ja ympäristövastuullisuuden näkökulmista.

Taloudellisen vastuun indikaattoreita ovat esimerkiksi kannattavuus, kilpailukyky, tuloksellisuus ja julkisten varojen käytön tehokkuus. Taloudellinen tulos tulee saavuttaa vastuullisin keinoin, hyvää hallintotapaa noudattaen, avoimesti viestimällä ja luomalla toimivat sidosryhmävuorovaikutukset sekä ympäristö- ja sosiaalinen vastuu huomioon ottaen. Tytäryhteisön tulee selvittää, että sen sopimuskumppanit ovat hoitaneet lainmukaiset velvoitteensa. Selvitysvelvollisuutensa täyttääkseen sen täytyy pyytää sopimuskumppaniltaan seuraavat tiedot ja todistukset:

- selvitys ennakkoperintärekisteriin, työnantajarekisteriin ja arvonnäköverovelvollisten rekisteriin merkinnästä,
- kaupparekisteriote,
- todistus verojen maksamisesta, sekä
- todistus eläkevakuutuksen ottamisesta ja eläkevakuutusmaksujen maksamisesta.

Sosiaalisen vastuun indikaattoreita ovat mm. henkilöstön hyvinvointi ja osaaminen, tuotevastuu, kulluttajasuoja ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Sosiaalisesta vastuullisuudesta seuraa se, että henkilöstö arvostaa työtään sekä työnantajaansa ja on motivoitunut hyviin työsuorituksiin. Lisäksi vastuu käsittää sen valvomisen, että sopimuskumppanien henkilöstön työhön sovellettava työehtosopimus tai muut keskeiset työehdot vastaavat lainsäädäntöä.

Ympäristövastuuseen kuuluvat ympäristön suojelu, ilmastonmuutoksen torjunta ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä tehokas ja säästävä luonnonvarojen käyttö. Lisäksi yhteisöjen ympäristövastuuseen kuuluvat välillisesti yhteistyökumppanien ympäristövaikutukset ja osallistuminen luonnonsuojeluhankkeisiin. Ympäristövastuun indikaattoreita ovat esimerkiksi kiinteistöjen sähkön-, lämmön- ja vedenkulutuksen sekä toiminnassa syntyvien jätteiden käsittelyn tehokkuuden indikaattorit.

Tytäryhteisöjen toimittajille määritellään tuottavuus-, tehokkuus- ja säästötavoitteet jo kilpailutusvaiheessa samoin kuin toiminnalta mahdollisesti vaadittavat laatusertifikaatit ja standardit tai niiden myöntämisperusteiden täyttyminen. Vaatimusten ja tavoitteiden asettamisessa on otettava huomioon hankintalain sisältö.

4.3.4 Edustajille ja jäsenille annettavat menettelyohjeet

Kaikissa yhteisöissä toimivien kaupungin edustajien ja sen hallintoon nimeämien jäsenten tulee noudattaa kaupungin toimivaltaisen viranomaisen (kaupunginhallitus, yleisjaosto tai muu johtosäännössä määrätty) antamia ohjeita. Konsernipalveluiden apulaiskaupunginjohtaja tai hänen määräämänsä päättää kiireellisissä tapauksissa menettelyohjeen antamisesta ja kaupungin edustajan määräämisestä yhteisöjen kokouksiin, joissa kaupungin etua on valvottava ja sen mielipidettä kuuluttava. Ohjeet voidaan tarvittaessa yksilöidä valtakirjalla tai pöytäkirjanotteella. Yksittäiset ohjeet eivät saa olla ristiriidassa yhteisöä koskevien säännösten kanssa. Yhteisössä noudatetaan aina, myös mahdollisissa ristiriitatilanteissa, voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Lähtökohtana on, että ottaessaan vastaan luottamustehtävän yhteisössä jäsen allekirjoittaa sitoumuksen, jossa hän sitoutuu noudattamaan saamia ohjeita sekä pidättymään paljastamasta ulkopuoliselle yhteisön liikesalaisuuteen kuuluvaa asiaa. Samassa yhteydessä jäsenen on lisäksi tehtävä selvitys sidonnaisuuksistaan.

Yhtiön hallintoneuvoston jäsen, hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja ei saa paljastaa ulkopuoliselle yhtiön liikesalaisuuteen kuuluvaa asiaa. Heitä koskee osakeyhtiölain mukainen vahingonkorvausvelvollisuus yhtiölle tai ulkopuoliselle vaitiolovelvollisuutta rikkomalla tuottamastaan vahingosta. Yhtiössä saatua tietoa ei saa käyttää yhtiön tai kolmannen osapuolen vahingoksi muussa kaupungin päätöksenteossa. Yhtiön kaupungille toimittamat asiakirjat ovat julkisia viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetyllä tavalla.

Kaupungin kokonaan omistamissa yhteisöissä kaupungin ja tytäryhteisön välillä ei voi olla ristiriitaa. Silloin kun yhteisössä on myös muita omistajia, yksinomaan kaupungin edun huomioon ottaminen ei aina ole mahdollista. Edustajan/jäsenen tulee noudattaa osakassopimusta ja kaupungin antamia menettelyohjeita. Ristiriitatilanteet ratkaistaan ensisijaisesti yhteisössä ja mikäli se ei onnistu, omistajien välisissä neuvotteluissa, joihin yleisjaosto antaa toimintaohjeet ja nimeää neuvottelijat. Kiireellisissä tapauksissa menettelyohjeet antaa ja edustajan nimeää kaupunginjohtaja.

4.3.5 Edustajien ja jäsenten velvollisuudet

Kaupungin edustajilta yhteisöissä ja sen yhteisöjen hallintoon nimeämiltä jäseniltä edellytetään:

- yhteisön toimintaa säätelevän lainsäädännön tuntemusta,

- aktiivisuutta yhteisön toiminnan kehittämisessä,
- perehtymistä yhteisön toimintaan ja toimintaympäristöön,
- kaupungin yhteisön toiminnalle asettamien tavoitteiden tuntemista,
- kaupungin antamien ohjeiden tuntemista ja noudattamista, sekä
- raportointia ja yhteydenpitoa kaupunkiin

Kaupungin edustajat ja hallintoon nimeämät jäsenet valvovat kaupungin toiminnallisia ja taloudellisia etuja ja toimivat siten, että kaupunginvaltuuston päättämät strategiset tavoitteet voidaan toteuttaa. Edustajat ja jäsenet noudattavat heille mahdollisesti erikseen annettavia ohjeita. Heidän tulee lisäksi olla pyydettyinä asiantuntijoina kaupungin käytettävissä yhteisön asioita käsiteltäessä.

4.4 Yhteisön hallituksen ja muiden toimielinten valinta

4.4.1 Edustajien valintaperusteet

Kaupungin edustajiksi valittujen henkilöiden tulee olla hyvämaineisia ja sopivia tehtävään. Lisäksi edustajiksi valituilla henkilöillä tulee olla tehtävän edellyttämää liiketaloudellista ja/tai yhteisön toimialan tuntemusta. Edustajia nimettäessä on varmistuttava, että yhteisön muiden omistajien ja, jos yhteisön toimiala sitä edellyttää eikä eturistiriitoja ole, myös keskeisten yhteistyökumppanien intressit ja asiantuntemus otetaan huomioon.

4.4.2. Hallituksen ja toimitusjohtajan valinta ja toimikausi

Hallituksella on keskeinen vastuu yhteisön hallinnon ja toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä yhteisön johtamisesta.

Hallituksen jäsenten ja varajäsenten lukumäärä, tehtävät ja vastuut määräytyvät yhteisöä ohjaavan lainsäädännön, yhteisön omien sääntöjen sekä mahdollisten yhteisön omistajien keskinäisten sopimusten mukaisesti. Vantaan nimeämä jäsen hallituksessa edustaa kaupunkikonsernin johtoa yhteisön hallinnossa.

Hallituksen jäseneksi, varajäseneksi tai toimitusjohtajaksi valittavan tulee olla hyvämaineinen ja tehtävään sopiva. Tehtävään ei voida valita vajaavaltaista tai liiketoimintakiellossa taikka konkursissa olevaa henkilöä. Yhteisökohtaisesti on harkittava, onko eturistiriitojen kannalta estettä valita hallituksen jäseneksi henkilö yhteisön kanssa kilpailutilanteessa toimivan tahon tai asiakkaiden intressipiiristä. Hallituksen kokoonpanossa on vältettävä tilanteita, joissa hallituksen jäsenet ovat työ- tai virkatehtävissään esimies-alaisuudessa keskenään. Henkilö ei ole tehtävään sopiva puuttuvan riippumattomuutensa takia, jos:

- henkilö on palvelussuhteessa yhteisöön;
- henkilö on ollut palvelussuhteessa yhteisöön viimeisen kolmen vuoden aikana ennen valintaa;
- henkilö saa yhteisöltä tai yhteisön toimivaan johtoon kuuluvilta vähäistä suuremman korvauksen tehtävään liittymättömistä palveluista, esimerkiksi konsulttitehtävistä yhteisössä;
- henkilö kuuluu toimivaan johtoon toisessa yhteisössä ja yhteisöiden välillä on sellainen asiakkuus-, toimittajuu- tai yhteistyösuhde, joka on merkittävä toiselle yhteisölle; tai

- henkilö on tai on viimeisen kolmen vuoden aikana ollut yhteisön tilintarkastaja, nykyisen tilintarkastajan yhtiökumppani tai sen palveluksessa taikka ollut yhtiökumppanina tai palveluksessa yhteisön tilintarkastajana viimeisen kolmen vuoden aikana toimineessa tilintarkastusyhteisössä.

Hallituksen jäseneksi ja varajäseneksi valittavan on ennen valintaa annettava suostumus tehtävään sekä sitoumus konsernistrategian noudattamisesta, joita koskeva lomake on tämän konsernistrategian liitteenä. Hallituksen jäsenet ja varajäsenet valitsee kaupunginhallituksen yleisjaoston tai sen päättämän muun toimielimen tai viranhaltijan antaman menettelyohjeen mukaisesti yhteisön vaalikokous. Jäsenmäärästä ja toimikaudesta on määräykset yhteisön omissa säännöissä ja lisäksi mahdollisessa yhteisön omistajien keskinäisessä sopimuksessa. Hallituksen toimikausi on pääsääntöisesti kaupunginhallituksen toimikauden pituinen, mutta se voi olla myös muulla tavalla määräaikainen tai toistaiseksi jatkuva.

Hallituksen jäsen voi erota tehtävästä ennen toimikauden päättymistä ilmoittamalla siitä kirjallisesti hallitukselle. Kopio ilmoituksesta on toimitettava konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueelle. Hallituksen jäsen voidaan myös erottaa tehtävästään ennen toimikauden päättymistä. Erottamisesta päättää se toimielin, joka on hänet tehtävään valinnut. Hallituksen jäsenen tehtävän tullessa avoimeksi kesken toimikauden hallituksen muiden jäsenten tulee huolehtia siitä, että uusi jäsen valitaan yhteisön sääntöjen mukaisesti jäljellä olevaksi toimikaudeksi.

Hallitus valitsee toimitusjohtajan. Toimitusjohtaja ei saa olla yhteisön hallituksen jäsen eikä toimitusjohtajalla ja hallituksen jäsenellä saa olla työ- tai virkatehtävissään ristikkäistä esimiesalaissuhdetta. Yhteisön tulee hakea yleisjaoston ennakosuostumus johtajasopimuksen sisällöstä sekä palkkauksesta ja muista toimisuhteen ehdoista. Toimitusjohtajalta on ennen valintaa saatava päiväty ja allekirjoitettu suostumus tehtävään sekä sitoumus konsernistrategian noudattamisesta.

Hallitus päättää toimitusjohtajan erottamisesta. Erottaminen tulee voimaan välittömästi. Mikäli toimitusjohtaja eroaa tehtävästään, eroaminen tulee voimaan aikaisintaan, kun siitä on ilmoitettu hallitukselle.

Yhteisöissä, joissa kunnilla tai kuntayhtymillä on enemmistö, on hallituksen jäsen ehdokkaiden nimeämisessä ja valinnassa noudatettava naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annettua lakia.

4.4.3 Esteellisyys osakeyhtiössä

Hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja ei saa osallistua hänen ja yhtiön välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn eikä myöskään yhtiön ja kolmannen välistä sopimusta koskevan asian käsittelyyn, jos hänellä on odotettavissa siitä olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa yhtiön edun kanssa. Edellä mainittua sovelletaan vastaavasti muuhun oikeustoimeen sekä oikeudenkäyntiin ja muuhun puhevallan käyttämiseen.

Henkilö ei ole pelkästään hallitusjäsenyytensä tai toimitusjohtaja-asemansa takia esteellinen osallistumaan tytäryhteisöä koskevaan päätöksentekoon kaupungin toimielimessä. Henkilö on kuitenkin esteellinen, jos kysymys on sellaisesta asiasta, jossa kaupungin ja yhteisön edut ovat ristiriidassa keskenään tai jossa asian tasapuolinen käsittely edellyttää, ettei hän osallistu asian käsittelyyn.

Lomakepohja hallituksen jäsenen ilmoitukseksi yhtiön toiminnan kannalta olennaisista ja merkityksellisistä sidonnaisuuksista on tämän konsernistrategian liitteenä.

4.4.4 Osakeyhtiön hallituksen tehtävät ja työskentely

4.4.4.1 Hallitus

Hallitus huolehtii yhtiön hallinnosta ja sen toiminnan asianmukaisesta järjestämisestä. Hallitus ohjaa ja valvoo yhtiön toimivaa johtoa sekä:

- kutsuu koolle yhtiökokouksen ja valmistelee yhtiökokouksessa päätettävät asiat,
- panee täytäntöön yhtiökokouksen päätökset,
- hyväksyy yhtiön strategian omistajalinjausten pohjalta sekä valvoo sen toteutumista,
- valitsee ja erottaa toimitusjohtajan,
- määrittää toimitusjohtajan palvelussuhteen ehdot ja hyväksyy kirjallisen toimitusjohtajaso-
pimuksen,
- huolehtii, että yhtiön kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty,
- päättää yhtiön toiminnan kannalta epätavallisista, periaatteellisista ja laajakantoisista toi-
menpiteistä konsernistrategiassa olevien linjausten puitteissa,
- ohjaa, tukee ja valvoo toimitusjohtajan vastuulla olevaa yhtiön päivittäisjohtamista sekä
huolehtii siitä, että sillä on riittävä ja ajantasainen kontrolli ylimmän johdon tehtävä- ja vas-
tuualueista sekä yhtiön sisäisestä tilasta,
- vastaa yhtiön osake- ja osakasluetteloista,
- edustaa yhtiötä ja kirjoittaa sen toiminimen sekä kantaa ja vastaa yhtiön puolesta oikeudes-
sa; yhtiöjärjestyksessä voi olla tarkempia määräyksiä oikeudesta toiminimen kirjoittamiseen,
sekä
- vastaa konsernistrategian toteuttamisesta yhtiössä.

4.4.4.2 Hallituksen työskentely ja päätöksenteko

Hallitus työskentelee ja tekee päätöksensä hallituksen kokouksissa. Puhelin- ja sähköpostikokoukset ovat sallittuja vain poikkeustapauksissa, esimerkiksi asian käsittelyn kiireellisyydestä johtuen. Täl-
löin ne rinnastetaan tavanomaisiin kokouksiin. Toimitusjohtaja valmistelee asiat käsiteltäväksi sekä
osallistuu puheoikeuksin hallituksen kokouksiin, jollei hallitus päätä toisin.

Kokouksien esityslistat liitteineen on toimitettava hallituksen jäsenille ja asiantuntijajäsenille sekä
toimitusjohtajalle hyvissä ajoin ennen kokousta. Myös niille hallituksen jäsenille, jotka ovat esty-
neitä saapumasta kokoukseen, on etukäteismateriaalin pohjalta varattava tilaisuus lausua mieli-
piiteensä asian ratkaisusta.

Kokousasiat esitellään ja päätetään kirjalliseen materiaaliin perustuen. Hallituksen kokouksista on
laadittava pöytäkirja, jonka kokouksen puheenjohtaja, sihteeri ja vähintään yksi hallituksen siihen
nimeämä jäsen allekirjoittavat. Tämän jälkeen kopio pöytäkirjasta toimitetaan kaikille hallituksen
jäsenille ja asiantuntijajäsenille, toimitusjohtajalle sekä konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalu-

eelle. Pöytäkirjat on numeroitava juoksevasti ja säilytettävä luotettavalla tavalla. Hallituksen jäsenellä ja toimitusjohtajalla on oikeus saada eriävä mielipiteensä merkityksi pöytäkirjaan.

Hallitus on päätösvaltainen, kun kokouksessa on läsnä enemmän kuin puolet sen jäsenistä, mikäli yhtiöjärjestyksessä tai osakassopimuksessa ei vaadita määräänemmistöä. Päätöstä ei kuitenkaan saa tehdä, ellei kaikille hallituksen jäsenille ole mahdollisuuksien mukaan varattu tilaisuutta osallistua asian käsittelyyn toimittamalla kirjallinen kokousmateriaali riittävän ajoissa. Jos hallituksen jäsen on estynyt, hänen tilalleen mahdollisesti tulevalle varajäsenelle on varattava tilaisuus osallistua asian käsittelyyn.

Hallituksen päätökseksi tulee se mielipide, jota enemmän kuin puolet läsnä olevista on kannattanut, ellei yhtiöjärjestyksen tai osakassopimuksen mukaan päätökseen vaadita määräänemmistöä. Äänestyksessä äänten mennessä tasan päätökseksi tulee mielipide, johon puheenjohtaja on yhtynyt. Vaalissa äänten mennessä tasan valinta suoritetaan arvalla.

4.4.4.3 Hallituksen erityisvelvollisuudet

Hallituksen tulee vuosittain varmistaa, että kaikki yhteisön toiminnan järjestämiseen liittyvät säännökset on otettu huomioon ja yhteisöstä annetut tiedot ovat ajantasaisia. Toiminnan järjestämiseen liittyvillä tiedoilla, joista on ilmoitusvelvollisuus myös konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueelle, tarkoitetaan:

- rekisterimerkintöjä (kaupparekisteri, verohallinnon rekisterit),
- yhteisön julkisia velvoitteita (mm. tilinpäätöstietojen rekisteröintiä),
- verojen ja lakisääteisten maksujen suorittamista,
- kirjanpidon ajantasaisuutta,
- konsernitalinpäätökseen annettavien tietojen oikeellisuutta, ja
- yhteisöä koskevista erityislaeista tulevia velvoitteita.

4.4.4.4 Hallituksen puheenjohtajan ja jäsenen tehtävät

Hallituksen toimivalta on kuvattu kohdassa 4.4.4.1. Hallituksen puheenjohtajalta ja jäseneltä edellytetään valmistautumista kokouksiin. Tämä tarkoittaa, että he ovat tutustuneet esityslistaan ja oleellisiin taustakysymyksiin ennen kokousta. Toimitusjohtajan tulee huolehtia siitä, että hallituksen jäsenille on annettu riittävä etukäteisinformaatio sekä riittävä aika aineistoon tutustumiseen.

Hallituksen puheenjohtaja:

- johtaa hallituksen työskentelyä niin, että hallitus toimii mahdollisimman tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti;
- vastaa siitä, että hallitus kokoontuu tarvittaessa tai jos hallituksen jäsen tai toimitusjohtaja sitä vaatii;
- toimii kokouksessa puheenjohtajana sekä huolehtii siitä, että asiat käsitellään ja kokouksesta pidetään pöytäkirjaa;
- huolehtii osaltaan siitä, että tytäryhteisössä noudatetaan konsernistrategiaa sekä hyvästä hallinto- ja johtamistavasta annettuja ohjeita;

- huolehtii siitä, että edellä näissä ohjeissa mainituista asioista on ennen hallituksen lopullista päätöstä hankittu yleisjaoston ennakkosuostumus; ja
- huolehtii siitä, että tämän ohjeen mukainen raportointi toteutuu.

Hallitustehtävään valitun tulee tutustua ainakin seuraaviin asiakirjoihin:

- lait ja säännökset, jotka ohjaavat yhteisön toimintaa,
- yhtiöjärjestys tai sitä vastaavat yhteisön säännöt,
- mahdollinen osakassopimus,
- toiminnan kannalta merkittävät sopimukset ja sitoumukset,
- omistajan yhteisöä koskevat merkittävät päätökset (mm. yhteisöä koskevat sitovat tavoitteet),
- tilinpäätös ja sen liitteet sekä mahdolliset osavuositarkastukset viime vuosilta,
- hallituksen ja yhtiökokouksen pöytäkirjat viime vuosilta, sekä
- hallituksen mahdollinen työjärjestys tai työsuunnitelmat.

4.4.5 Osakeyhtiön toimitusjohtajan asema ja tehtävät

Toimitusjohtaja hoitaa yhteisön juoksevaa hallintoa hallituksen antamien ohjeiden ja määräysten sekä konserniohjeen mukaisesti. Toimitusjohtaja vastaa hallituksen kokousten pöytäkirjojen laadimisesta, pöytäkirjojen numeroinnista juoksevasti vuoden ajalta sekä yhteisön asiakirjojen asianmukaisesta säilyttämisestä ja arkistoinnista. Pöytäkirjat tulee laatia viikon kuluessa hallituksen kokouksesta. Toimitusjohtaja vastaa yhteisön tiedottamisesta ja viestinnästä.

Lisäksi toimitusjohtaja:

- toteuttaa hallituksen hyväksymää strategiaa ja toimeenpanee hallituksen päätökset;
- huolehtii siitä, että yhteisön kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty;
- huolehtii siitä, että edellä näissä ohjeissa luetelluista asioista hankitaan ennen yhteisön sisäistä päätöksentekoa riittävän ajoissa konsernijohdon ennakkosuostumus;
- huolehtii siitä, että yhteisön prokurat (valtuutus toimia päämiehen puolesta ja kirjoittaa toiminimi) ja muut rekisteritiedot ovat ajan tasalla;
- edustaa yhtiötä tehtäviinsä kuuluvissa asioissa; sekä
- huolehtii siitä, että tämän ohjeen mukainen raportointi toteutuu.

4.4.6 Vastuu osakeyhtiössä

Osakeyhtiössä vastuu voidaan jakaa rikosoikeudelliseen vastuuseen ja vahingonkorvausvastuuseen.

Osakeyhtiölaissa (OYL) on rangaistussäännöksiä osakeyhtiörikkoksesta ja -rikkomuksesta. Rangaistavaa osakeyhtiörikkoksena on OYL 25 luvun 1 §:n mukaan tiettyjen lain säännösten noudattamatta jättäminen (esimerkiksi yhtiön varojen lainvastainen jakaminen). Osakeyhtiörikkomuksesta on kyse OYL 25 luvun 2 §:n mukaan esimerkiksi yhtiökokouksen pöytäkirjan nähtävillä pitämistä koskevan säännöksen rikkomisessa sekä osake- ja osakasluettelon pitämisen tai nähtävillä pitämisen laimin-

lyönnissä ja mm. tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen sekä osakeyhtiön sulautumista, jakautumista tai selvitystilaa koskevan lopputilityksen laatimista koskevien säännösten rikkomisessa.

OYL 1 luvun 8 §:ssä säädetään huolellisuusvelvoitteesta. Yhtiön johdon on huolellisesti toimien edistettävä yhtiön etua. OYL 22 luvun 1 §:ssä säädetään johtohenkilön eli hallituksen jäsenen, hallintoneuvoston jäsenen ja toimitusjohtajan vahingonkorvausvelvollisuudesta. Johtohenkilön on korvattava vahinko, jonka hän on tehtävässään huolellisuusvelvoitteen vastaisesti tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle. Johtohenkilön on niin ikään korvattava vahinko, jonka hän on tehtävässään muuten osakeyhtiölakia tai yhtiöjärjestystä rikkomalla tahallaan tai huolimattomuudesta aiheuttanut yhtiölle, osakkeenomistajalle tai muulle henkilölle. Mikäli vahinko on aiheutettu rikkomalla osakeyhtiölakia muutoin kuin rikkomalla huolellisuusvelvoitetta tai jos vahinko on aiheutettu rikkomalla yhtiöjärjestyksen määräystä, vahinko katsotaan aiheutetuksi huolimattomuudesta, jollei menettelystä vastuussa oleva osoita menettelleensä huolellisesti. Sama soveltuu yhtiön lähipiiriin kuuluvan eduksi tehdyllä toimella aiheutetusta vahingosta.

OYL 22 luku sisältää säädökset myös osakkeenomistajan, yhtiökokouksen puheenjohtajan ja tilintarkastajan korvausvelvollisuudesta.

Lisäksi toiminnassa on huomioitava myös muusta lainsäädännöstä aiheutuvat vastuusäännökset, jotka koskevat osakeyhtiötä.

Yhtiön hallituksen jäsenen ja toimitusjohtajan on edellä mainitun vuoksi perehdyttävä toimintaa koskevaan lainsäädäntöön huolella.

4.4.7 Kuntayhtymät

4.4.7.1 Kuntayhtymän toimielinten valinta

Kuntayhtymien hallintoon ja päätöksentekoon sovelletaan kuntalakia, kuntayhtymän perussopimusta sekä kuntayhtymän sääntöjä. Kuntayhtymissä ylintä päätösvaltaa käyttää joko yhtymäkokous tai kuntayhtymän perussopimuksessa määrätty jäsenkuntien valitsema toimielin, joka on yleensä valtuusto. Kuntayhtymissä on ylimmän päättävän toimielimen lisäksi hallitus. Näiden toimielinten toimivallasta ja valinnasta on määräykset kuntalaissa, kuntayhtymän perussopimuksessa sekä kuntayhtymän johtosäännöissä.

Pääsääntöisesti kaupunginvaltuusto valitsee perussopimuksen mukaisesti kuntayhtymän valtuuston jäsenet. Yleisjaosto valitsee yhtymäkokousedustajat. Valtuustojen ja hallitusten jäsenet on nimetty puolueiden piirien sopimuksilla. Huolimatta nimeämistahosta, kaikkien Vantaata edustavien ja sen hallintoon nimeämien on noudatettava näitä konserniohjeita sekä kaupungin antamia menettelyohjeita kuntayhtymien toimielinten kokouksissa.

Kuntayhtymän toimielimiin on vaalikelpoinen henkilö, joka on vaalikelpoinen jäsenkunnan luottamustoimeen (henkilön kotikunta on jäsenkunta, henkilöllä on jossakin kunnassa äänioikeus po. vaalivuonna, henkilö ei ole holhouksen alainen). Toimielimessä ei kuitenkaan voi toimia kuntayhtymään pysyväisluonteisessa palvelussuhteessa oleva henkilö tai valtion virkamies, joka hoitaa välittömästi kunnallishallintoa koskevia valvontatehtäviä. Vaalikelpoinen kuntayhtymän muuhun toimielimeen kuin valtuustoon tai yhtymäkokoukseen ei myöskään ole henkilö, joka on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka johtavassa asemassa sellaisessa liiketoimintaa

harjoittavassa yhteisössä, jolle toimielimessä tavanomaisesti käsiteltävistä asioista ratkaisu on omiaan tuottamaan olennaista hyötyä tai vahinkoa. Johtokuntaan tai toimikuntaan voidaan kuitenkin valita sellainenkin henkilö, joka ei ole vaalikelpoinen kuntayhtymän toimielimiin tai jonka kotikunta ei ole kuntayhtymän jäsenkunta. Perussopimuksessa voidaan sopia, että kuntayhtymän muun toimielimen kuin yhtymäkokouksen jäsenten tai varajäsenten tulee olla jäsenkuntien valtuutettuja.

Mitä edellä määrätään osakeyhtiön hallituksen jäsenen ja puheenjohtajan velvollisuuksista ja hallituksen työskentelystä koskee soveltuvin osin myös kuntayhtymää. Kuntayhtymän kokouskäytännöistä on määräykset kuntayhtymän omissa säännöissä

4.4.7.2 Esteellisyys kuntayhtymässä

Esteellisyydestä kuntayhtymässä noudatetaan kuntalain säännöksiä soveltuvin osin. Yhtymävaltuuston jäsenen ja yhtymäkokousedustajan esteellisyydestä on voimassa, mitä kunnanvaltuustosta on säädetty. Kunnan hallinnossa toimivaan eli kunnanhallituksen jäsenen ei sovelleta yhteisöjäävisäännöstä, kun hän yhtymähallituksessa käsittelee oman kuntansa asioita, jollei kysymys ole sellaisesta asiasta, jossa kunnan ja kuntayhtymän edut ovat ristiriidassa keskenään tai jossa asian tasapuolinen käsittely edellyttää, ettei hän osallistu asian käsittelyyn.

Kuntayhtymän rakenteesta johtuen sen päätöksenteossa on tavanomaista, että jäsenkunnille aiheutuu hyötyä tai vahinkoa tehtävistä päätöksistä. Esteellisyyttä ei siten synny, jos kaikki jäsenkunnat saavat päätöksestä hyötyä tai vahinkoa yhtäläisin perustein. Esteellisyyden edellytyksenä on se, että jokin jäsenkunta saa erityistä hyötyä tai kärsii erityistä vahinkoa.

4.4.8 Yhdistykset ja säätiöt

Yhdistysten hallinnosta ja kokousmenettelystä on määräykset yhdistyslaissa ja yhdistyksen omissa säännöissä. Säätiön hallinnosta ja kokousmenettelystä on vastaavasti määräykset säätiölaissa ja säätiön säännöissä.

Yhdistyslain mukaan yhdistyksen hallituksen nimeää yhdistyksen kokous. Säätiön hallituksen ja toimielinten valitsemistapa määräytyy säätiön sääntöjen mukaan. Yleisjaoston tehtävänä on, ellei jaosto ole toisin päättänyt tai ellei toisin ole säädetty tai määrätty, nimetä jäsenet ja tilintarkastajat yksityisoikeudellisiin yhteisöihin, jos kaupungilla on siihen oikeus. Lisäksi yleisjaoston tehtävänä on nimetä edustajat ja antaa menettelyohjeet toimituksiin, tilaisuuksiin ja kokouksiin, joissa kaupungin etua on valvottava.

Edustajien on noudatettava näitä konserniohjeita sekä annettuja menettelyohjeita yhdistyksen/säätiön hallinnossa.

Mitä edellä määrätään osakeyhtiön hallituksen jäsenen ja puheenjohtajan velvollisuuksista sekä kokousmenettelystä koskee soveltuvin osin myös yhdistyksiä ja säätiöitä.

4.4.8.1 Esteellisyys yhdistyksessä ja säätiössä

Yhdistyksen jäsen ei saa yhdistyksen kokouksessa äänestää eikä tehdä päätösehdotuksia päätettäessä hänen ja yhdistyksen välisestä sopimuksesta tai muusta asiasta, jossa hänen yksityinen etunsa on ristiriidassa yhdistyksen edun kanssa. Hallituksen jäsen tai muu, jolle on uskottu yhdistyksen hallintoon kuuluva tehtävä, ei saa äänestää päätettäessä tilintarkastajan valitsemisesta tai erottamisesta, tilinpäätöksen vahvistamisesta taikka vastuuvapauden myöntämisestä, kun asia koskee hallintoa, josta hän on vastuussa.

Säätiön toimielimen jäsen tai säätiön toimihenkilö ei saa osallistua hänen ja säätiön välistä sopimusta tai muuta oikeustointia koskevan asian käsittelyyn. Hän ei saa myöskään ottaa osaa säätiön ja kolmannen henkilön välistä oikeustointia koskevan asian käsittelyyn, mikäli hänellä on siitä odotettavissa olennaista etua, joka saattaa olla ristiriidassa säätiön edun kanssa. Tätä sovelletaan myös oikeudenkäyntiin ja muuhun puhevallan käyttöön. Edellä mainittu koskee myös jäsenen asiamiestä tai edustajaa.

4.5 Yhteisön hallintoelimen jäsenelle maksettavat palkkiot

Tytäryhteisöissä noudatettavan palkkioperusteen vahvistaa valtuustokaudelle yleisjaosto. Yhteisön hallituksen palkkioista päätetään vuosittain yhteisön kokouksessa. Tytäryhteisön kokousedustajan tehtävänä on huolehtia, ellei yleisjaosto ole menettelyohjeissa toisin päättänyt, että tytäryhteisöjen toimielinten palkkionmaksussa noudatetaan Vantaan kaupunginvaltuuston hyväksymää luottamushenkilöiden palkkiosääntöä sekä yleisjaoston päättämää palkkioperustetta seuraavin täsmennyksin:

- Tytäryhteisöjen hallituksen puheenjohtajat ja jäsenet rinnastetaan kokouspalkkioiden osalta Vantaan kaupunginhallitukseen yleisjaoston päättämässä laajuudessa.
- Tytäryhteisön hallituksen päätöksellä perustetut toimikunnat ja vastaavat aputoimielimet rinnastetaan Vantaan kaupungin lautakuntiin, valiokuntiin, toimikuntiin, neuvottelukuntiin jne. yleisjaoston päättämässä laajuudessa.
- Vuosipalkkioita maksetaan tapauskohtaisesti, huomioiden yhtiön koko ja toimiala, yleisjaoston yhtiökokousta varten antaman menettelyohjeen mukaisesti.
- Erillispalkkiota toimitustunnilta ei makseta.
- Yhteisön toimitusjohtajalle maksettavasta kokouspalkkiosta päättää yhteisön hallitus osana toimitusjohtajan palvelussuhteen ehtoja.
- Vantaan kaupungin yhteisöihin nimeämille asiantuntijajäsenille maksetaan kokouspalkkio, joka on suuruudeltaan yhteisön hallituksen jäsenelle maksettava palkkio.

Kuntayhtymillä on omat palkkiosääntönsä, joita noudatetaan kaupungin edustajien palkkioihin.

4.6 Yhteisön kirjanpidon järjestäminen ja konsernitilinpäätös

Yhteisön hallituksen on huolehdittava siitä, että kirjanpidon ja varainhoidon valvonta on asianmukaisesti järjestetty. Toimitusjohtajan on huolehdittava siitä, että kirjanpito on lain mukainen ja varainhoito luotettavalla tavalla järjestetty. Kirjanpidon tulee olla kirjanpitolaissa ja –asetuksessa määriteltyjen määräaikojen mukaisesti ajan tasalla ja se tulee säilyttää lain mukaisen määräajan.

Tytäryhteisöjen sekä kuntayhtymien tulee järjestää kirjanpitoa niin, että sen perusteella voidaan laatia kuntalain edellyttämä konsernitilinpäätös, joka sisältää konsernin tuloslaskelman, taseen ja rahoituslaskelman. Lisäksi tytäryhteisön tulee laatia yhteisöä koskevan lainsäädännön ja yhtiöjärjestyksen tai muun säännön määräämä toimintakertomus, johon sisältyy mm. arvio sitovien tavoitteiden toteutumisesta, yhteisön riskienhallinnasta sekä muista konserniohjeessa mainituista seikoista. Tytäryhteisöiden tulee huomioida tilinpäätöksessä poistoihin ja vero- ja tulossuunnitteluun liittyvät näkökohdat sekä osinkopolitiikka myös konsernin edun näkökulmasta.

Tytäryhteisöjen tulee antaa kaupungin talouspalvelukeskukselle konsernitilinpäätöksen laadintaan liittyvät kirjanpitolain ja kirjanpitolautakunnan säännösten ja ohjeiden mukaiset tiedot talouspalvelukeskuksen pyytämässä muodossa ja sen antaman aikataulun mukaisesti.

Tytäryhteisöjen kirjanpito tullaan keskittämään kaupungin talouspalvelukeskuksen hoitoon. Keskitämisellä voidaan saavuttaa kustannussäästöjä sekä parantaa konsernin talouden seuranta ja valvontaa.

4.7 Tilintarkastus ja konsernivalvonta

Mikäli kaupungilla ei ole oikeutta nimetä yhteisön tilintarkastajaa, voi kaupunki kuitenkin edellyttää ehtona osallistumiselleen tai sijoitukselleen yhteisöön ko. nimitysoikeutta. Tytäryhteisöjen tilintarkastus tulee järjestää po. yhteisöä koskevan lainsäädännön mukaisesti. Konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalue kilpailuttaa tytäryhteisöjen tilintarkastajat valtuustokausittain siten, että kaikissa tytäryhteisöissä on sama tilintarkastusyhteisö tai tytäryhteisöt on jaettu tarkoituksenmukaisiin ryhmiin siten, että kullekin ryhmälle valitaan tilintarkastusyhteisö. Yleisjaosto antaa menettelyohjeen tilintarkastusyhteisön nimeämisestä tytäryhteisöön ja tytäryhteisön kokous tekee asiassa valintapäätöksen.

Tytäryhteisön ja soveltuvien osin osakkuusyhteisön tilintarkastajan tulee laatia tilintarkastuskertomuksen lisäksi yhteisön tilaa yksityiskohtaisemmin kuvaava ja toiminnan kehitysehdotuksia sisältävä erillinen tilintarkastusmuistio. Muistio toimitetaan konsernipalveluiden apulaiskaupunginjohtajalle tai määräämälleen.

Tilintarkastajan lausunto tulee pyytää myös edellä tässä ohjeessa mainittujen kaupungin takausten yhteydessä.

Kaupungin sisäisellä tarkastuksella on oikeus kaupunginjohtajan toimeksiannon mukaisesti tarkastaa tytäryhteisöjen toimintaa. Tarkastusta varten yhteisöjen tulee antaa tarpeelliset tiedot ja avustaa tietojen saamisessa.

4.8 Yhteisön sisäisen valvonnan järjestäminen

4.8.1 Sisäinen valvonta

Sisäinen valvonta on olennainen osa hyvän johtamisen ja hallinnon periaatetta. Yhteisön hallituksen tehtävänä on järjestää yhteisön sisäinen valvonta tarkoituksenmukaisella ja toimivalla tavalla. Huomioitavaksi tulee mm. yhteisön prosessien vastuuttaminen ja valvonta sekä asiakirjahallinnon asianmukainen järjestäminen.

Valvonnan avulla varmistetaan, että tavoitteet saavutetaan, toiminta on lakien, ohjeiden ja päätösten mukaista, voimavarat ovat tuloksellisessa käytössä, omaisuus on turvattu sekä johdon saama informaatio on oikeaa, tarkoituksenmukaista ja oikea-aikaista.

Yhteisön hallituksen on määriteltävä yhteisön koko ja toiminnan luonne huomioon ottaen periaatteet, joiden mukaan yhteisön sisäinen valvonta järjestetään. Yhteisön hallituksen ohella toimitusjohtajalla on kokonaisvastuu yhteisön sisäisen valvonnan järjestämisestä ja sen toimivuuden varmistamisesta.

Sisäinen valvonta voidaan jakaa operatiivisessa toiminnassa tapahtuvaan valvontaan ja sisäiseen tarkastukseen.

4.8.2 Valvontavastuu operatiivisessa toiminnassa

Hallituksen ja toimitusjohtajan vastuulla on sisäisen valvonnan rakenteiden luominen. Lisäksi heidän on jatkuvasti seurattava vastuullaan olevia toimintoja ja ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin aina, kun lainsäädännön tai sisäisten ohjeiden vastaista tai muutoin epätarkoituksenmukaista toimintaa havaitaan.

4.8.3 Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus tarkastaa ja arvioi sisäisen valvonnan järjestelmiä ja riskienhallintaa, toimintojen lain- ja päätöstenmukaisuutta, tarkoituksenmukaisuutta, resurssien tehokasta ja taloudellista käyttöä sekä johtamisessa ja päätöksenteossa käytettävän tiedon luotettavuutta. Kaupungin sisäisen tarkastuksen tulosalue antaa tarvittaessa näihin liittyvää neuvontaa.

Tytäryhteisöillä on mahdollisuus käyttää kaupungin sisäistä tarkastusta oman sisäisen tarkastuksensa järjestämisessä.

4.9 Henkilöstöasiat

4.9.1 Yhteisön työnantajajärjestäytyminen ja eläkejärjestelmä

Tytäryhteisö järjestäytyy siihen työnantajajärjestöön, jonka alaisia työehtosopimuksia se noudattaa. Pääsääntöisesti tytäryhteisöt liittyvät jäseneksi kuntatyönantajan perustamaan työnantajajärjestöön (Palvelulaitosten työnantajayhdistykseen, PTY), ellei toiminnan laatu ja tytäryhteisön etu muuta edellytä. Ennakkosuostumus noudatettavasta työehtosopimuksesta on haettava yleisjaostosta.

Silloin, kun tytäryhteisössä tulee työehtosopimuslain mukaan noudatettavaksi työehtosopimus, jonka mukaan henkilöstön työsuhteen ehdot määräytyvät, tulee kyseeseen joko Palvelulaitosten työnantajayhdistyksen työehtosopimus (PTYTES) tai muu soveltuva työehtosopimus, ei kuitenkaan kunnallinen virka- tai työehtosopimus (KVTES). Ainoastaan kaupungin ja kuntayhtymän palveluksessa olevan henkilöstön palvelussuhteen ehdot määräytyvät voimassa olevien kunnallisten virka- ja työehtosopimusten mukaisesti.

Tytäryhteisöt järjestävät eläkevakuutuksensa Kevassa. Mikäli nykyisten tytäryhteisöjen eläkevakuutukset on järjestetty muualla kuin Kevassa, voivat ne pääsääntöisesti jatkaa nykymallilla. Uusien tytäryhteisöjen eläkevakuutukset on kuitenkin järjestettävä Kevassa. Mikäli erityisestä syystä tästä halutaan poiketa, asialle tulee hakea yleisjaoston suostumus.

4.9.2 Toimitusjohtajasopimus

Toimitusjohtajan kanssa solmittavan toimitusjohtajasopimuksen keskeisistä ehdoista on laadittava yhteisön ja toimitusjohtajan välillä kirjallinen toimitusjohtajasopimus, jonka yhteisön hallitus hyväksyy. Hallituksen puolesta sopimuksen allekirjoittaa hallituksen puheenjohtaja. Ennen toimitusjohtajasopimuksen hyväksyntää on yhteisön hallituksen puheenjohtajan hankittava yleisjaoston ennakosuostumus toimitusjohtajasopimukseen. Koska toimitusjohtajasopimuksia tehdään hyvin erilaisiin tilanteisiin, tulee yhteisön hakea joka kerta erikseen ennakosuostumus toimitusjohtajasopimukseen otettavista ehdoista mukaan lukien palkkaus. Toimitusjohtajalle myönnettävät lisäeläkkeet sekä asunto-, auto ja muut vastaavat edut eivät ole sallittuja.

Toimitusjohtajasopimus laaditaan kaupungin ohjeiden mukaisesti yhteistyössä kaupungin henkilöstökeskuksen kanssa. Kaupunki seuraa ja luo yhtenäisiä periaatteita noudatettavaksi tytäryhteisöjen toimitusjohtajien palkkauksessa ja muiden etujen myöntämisessä.

4.9.3 Henkilöstöpolitiikka

Vantaan kaupungin henkilöstöpolitiikkaa ja henkilöstöetuja noudatetaan soveltuvin osin myös sen kaikissa tytäryhteisöissä.

Kaupunki edellyttää tuloksellista johtamista kaikissa yhteisöissään. Tytäryhteisöissä, joissa on henkilöstöä, tulee johtamisjärjestelmän sisältää vähintään kerran vuodessa työntekijän kanssa käytävän tulos- ja kehityskeskustelun. Toimitusjohtaja käy vastaavan keskustelun hallituksen puheenjohtajan kanssa.

Palkitsemisjärjestelmä on osa johtamisjärjestelmää, jonka tarkoituksena on lisätä yhteisön toimitusjohtajan ja henkilöstön motivaatiota toimia yhteisön ja sen omistajien edun ja tavoitteiden mukaisesti. Lisäksi järjestelmä kannustaa koko henkilöstöä tulokselliseen toimintaan ja palkitsee siitä.

Yhteisön on hankittava yleisjaoston ennakosuostumus tulospalkkiojärjestelmän, muun palkitsemisen sekä luontaiseturien käyttöönottoon tai muutokseen. Yhteisön palkitsemisjärjestelmässä ei käytetä osakeperusteista palkitsemista.

Yhteisössä, jossa työntekijöiden määrä säännöllisesti on vähintään 20, noudatetaan lakia yhteistoiminnasta yrityksissä (2007/334).

Mikäli yhteisön työntekijöiden määrä säännöllisesti on vähintään 20, tekee yhteisö vähintään joka toinen vuosi valitsemallaan tavalla henkilöstökyselyn, joka mittaa henkilöstön kokemaa työkykyä ja työhyvinvointia ainakin työtä, työyhteisöä, johtamista ja muutoksia työssä kuvaavien mittareiden kautta. Lisäksi yhteisössä tulee olla dokumentoitu toimintatapa, jolla ennalta ehkäistään sekä puututaan aktiivisesti ja oikea-aikaisesti työkyvyn alenemiseen. Yhteisö antaa konsernihallinnon ja rahoi-

tuksen tulosalueelle ja henkilöstökeskukselle tiedoksi henkilöstökyselyn yhteenvedon sekä dokumentin yhteisössä voimassa olevasta varhaisen puuttumisen mallista.

Kaupungin henkilöstöjohtaja järjestää ajankohtaisen henkilöstöasioiden foorumin vähintään kerran vuodessa. Foorumissa käsitellään Vantaan kaupungin yleisiä henkilöstöpoliittisia linjauksia sekä ajankohtaisia aiheita henkilöstöjohtamisen ja työläinsäädännön eri osa-alueilta.

4.9.4 Raportointi

Yhteisön hallituksen on selostettava toimintakertomuksessaan tai muussa vastaavassa kertomuksessa toimitusjohtajalle ja muulle henkilöstölle suunnatun palkitsemisjärjestelmän periaatteet ja mahdolliset olemassa olevat lisäeläkejärjestelmät. Lisäksi hallituksen on selostettava toimitusjohtajalle ja henkilöstölle viimeisellä tilikaudella maksetut tulospalkkiot ja mahdolliset muut palkkiot. Vastaavasti toimintakertomuksessa on mainittava erikseen myös, mikäli tulospalkkioita tai vastaavia ei ole maksettu.

4.9.5 Henkilöstöjohtamisen tukipalvelut

Työehtosopimuksen tulkintaa varten tytäryhteisö saa palvelut suoraan siltä työnantajajärjestöltä, johon se on liittynyt.

Vantaan kaupungin henkilöstökeskus ei tarjoa palkanlaskentapalveluja tytäryhteisöille.

4.9.6 Muuta

Tytäryhteisöjen tulee huolehtia siitä, että sen käytössä oleva työsopimus on kaupungin henkilöstökeskuksen hyväksymä ja että työsopimuksessa sovitaan vain niistä asioista, joista työsopimuslaki velvoittaa sovittavan. Työsopimuksessa sovittuja asioita ei ole tarkoituksenmukaista laajentaa, jotta työnantajan työnjohto-oikeutta ei kavenneta.

Yhteisön toimitusjohtajalla on velvollisuus ilmoittaa konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueelle työsuhteisiin liittyvistä oikeudenkäynneistä, joissa tytäryhteisöt ovat osallisina. Lisäksi toimitusjohtajan tulee ennakoivasti informoida konsernihallinnon ja rahoituksen tulosaluetta työsuhteita koskeviin riita-asioihin liittyvistä riskeistä.

4.10 Tytäryhteisön hallinnointi ja yhteiset palvelut

4.10.1 Riskienhallinta ja vakuutustoiminta

Riskienhallinnalla varmistetaan asetettujen tavoitteiden saavuttaminen puuttumalla tavoitteita uhkaaviin tekijöihin jo ennakolta. Riskienhallinta on osa hyvää johtamista, toiminnan ohjausta, palveluiden laadun varmistamista sekä valvontajärjestelmää.

Tytäryhteisön hallituksen on huolehdittava siitä, että yhteisön toimintaan liittyvät riskit tunnustetaan, arvioidaan ja niiden hallinnan tehokkuutta seurataan. Kokonaisvastuu riskienhallinnasta kuu-

luu tytäryhteisön hallitukselle. Hallituksen on selostettava toimintakertomuksessa tai vastaavassa kertomuksessa sen tietoon tulleita merkittävämpiä riskejä ja epävarmuustekijöitä sekä periaatteet, joiden mukaan riskienhallinta on järjestetty. Mahdolliset poikkeamiset ja niiden syyt on erikseen kirjallisesti ilmoitettava yleisjaostolle tai sen määräämälle taholle. Tilintarkastajan tulee arvioida niitä prosesseja, joilla yhteisössä varmistetaan, että merkittävät riskit on ymmärretty ja niitä hallitaan asianmukaisesti.

Kaupungin ja tytäryhteisöjen riskienhallinta järjestetään noudattaen yhtenäistä riskienhallintapolitiikkaa. Riskienhallinnassa on toteutettava kaupungin vahvistamaa vakuutuspolitiikkaa. Kaupungin hallitus voi antaa erikseen yhtenäisen riskienhallinnan toteuttamiseen liittyvät ohjeet, joiden noudattamiseen tytäryhteisöt sitoutuvat.

Vantaan kaupungin kilpailuttamaan vakuutusturvaan sisältyvät myös tietyin rajoituksin tytäryhteisöt. Tytäryhteisöjen vakuutustarpeet huomioidaan kilpailutuksessa. Konsernin vakuutuksia hoitava vakuutusmeklari huolehtii osaltaan konsernin vakuutusten kattavuudesta.

Tytäryhteisöjen tulee varmistaa, että yhteisön vakuutusturva mukaan lukien toiminnan keskeytyksen vakuuttaminen on riittävän laaja ja ettei olemassa olevassa vakuutusturvassa ole päällekkäisyyttä ja tästä aiheudu tarpeettomia kuluja. Yhteisöjen tulee huolehtia toimielinten jäsenten vastuuvakuutuksista.

4.10.2 Hankinnat

Kaupungin ja tytäryhteisöjen tulee toimia hankinnoissa ensisijaisesti hankintakeskuksen ja konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueen palveluja hyödyntäen ja toissijaisesti yhteistyössä toteuttamalla hankinnat yhteishankintana aina silloin, kun se on mahdollista.

Tytäryhteisön hallituksen ja toimitusjohtajan on valvottava, että yhtiössä noudatetaan julkisista hankinnoista annettuja säädöksiä ja Vantaan kaupunginhallituksen hyväksymiä Vantaan kaupungin yleisiä hankintaohjeita seuraavin täsmennyksin:

- Tytäryhteisö rinnastetaan soveltuvin osin Vantaan kaupunkiin.
- Hankintoihin liittyvä toimivalta (mm. tarjouspyyntöjen allekirjoitus, hankintapäätös, tilaus) määräytyy tytäryhteisön hallituksen tai vastaavan toimielimen päättämien toimivaltarajojen mukaisesti.

Kaupungin tarjouspyynnöt ja puitesopimukset laaditaan siten, että ne sisältävät, mikäli mahdollista, tytäryhteisöjen oikeuden sopimuksen mukaisten hankintojen tekemiseen. Tytäryhteisöjen tulee selvittää ennen muihin toimenpiteisiin ryhtymistä, onko hankinta mahdollista tehdä kilpailutetulta sopimustoimittajalta.

4.10.3 Tukipalvelujen hankinta ja lakiasiat

Kaupunki pyrkii järjestämään konserniyhteisöille tukipalvelut keskitetysti. Keskittämisellä pyritään turvaamaan, että tehtävä hoidetaan kokonaistaloudellisesti tehokkaasti ja konsernin edut huomioon ottaen. Tukipalveluja hankkiessaan tytäryhteisöjen tulee ensin selvittää kaupungin sekä konsernin muiden yhteisöjen tarjoamat palvelut ja niiden käyttömahdollisuuden. Tukipalveluja ovat mm. kir-

janpidon ja muun taloushallinnon tehtävät, tietojärjestelmät ja niiden ylläpitoa koskevat palvelut, puhelin- ja tietoliikennepalvelut, painatus- ja monistuspalvelut, ateriat- ja siivouspalvelut, kiinteistöhuolto sekä toimitilojen vuokrauspalvelut.

Kaupunki järjestää tytäryhteisöiden käytettäväksi

- lakiasianpalveluja sekä kaupungin toimialojen tehtäviin liittyviä muita asiantuntijapalveluja,
- hankintatoimeen liittyviä asiantuntijapalveluja,
- taloushallinnon palveluja,
- controller-palveluja, ja
- toimitilojen vuokrauspalveluja.

Tytäryhteisöjen tulee olla yhteydessä konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalueeseen, kun yhteisössä ilmenee tarvetta laki- tai sopimusasioita koskeviin neuvontapalveluihin. Konsernihallinnon ja rahoituksen tulosalue kilpailuttaa omien resurssiansa tueksi lakiasioiden asiantuntijapalveluiden puitesopimuksen myös konsernitason tasolla.

4.10.4 Toimitilojen rakennuttaminen

Tytäryhteisöt noudattavat toiminnassaan soveltuvin osin kaupungin erikseen hyväksymää toimitilastrategiaa. Tytäryhtiöt tukeutuvat toimitilojen rakennuttamisessa kaupungin maankäytön, rakentamisen ja ympäristön toimialan palveluihin.

4.10.5 Viestintä

Vastuu ulkoisen ja sisäisen viestinnän toimivuudesta kuuluu viime kädessä yhteisöjen hallitukselle ja toimitusjohtajalle. Asianmukaisen viestinnän järjestämiseksi on varattava riittävät resurssit. Ulkoinen viestintä tulee järjestää yhteistyössä kaupungin kanssa.

Tytäryhteisöissä tulee noudattaa mahdollisimman pitkälle Vantaan kaupungin viestintästrategiaa.

Yhteisöjen mahdollisia omia verkkosivuja ja -tiedottamista on kehitettävä kaupungin verkkotoimituksen linjausten mukaisesti helpokäyttöisiksi ja yhä vuorovaikutteisemmiksi.

4.10.6 Muut kaupungin strategiat ja ohjeet

Tytäryhteisöjen tulee soveltuvin osin noudattaa kaupungin hyväksymiä strategioita sekä ohjeita.

KONSERNISTRATEGIAN VOIMAANTULO

Tämä ohje tulee voimaan 1.1.2013 alkaen.

Ohje käsitellään tytäryhteisön yhtiökokouksessa tai vastaavassa muussa ylintä päätösvaltaa käyttävässä hallintoelimessä sekä yhteisön hallituksessa tai vastaavassa hallintoelimessä ja se hyväksytään tytäryhteisöä sitovaksi.

Kuntayhtymät ja osakkuusyhteisöt voivat päättää noudattaa näitä ohjeita soveltuvin osin kuitenkin niin, että nämä ohjeet sitovat ao. yhteisön toimielimissä Vantaan kaupunkia edustavia henkilöitä.

Tällä konsernistrategialla kumotaan aikaisemmat kaupungin omistajapolitiikkaa, sijoitustoimintaa ja konserniohjeita koskevat päätökset.